

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Susanna Herlin

Europeiska arresteringsordern –
Från utlämning till överlämnande

Examensarbete
20 poäng

Per-Ole Träskman

Straffrätt

VT 2003

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRKORTNINGAR	2
1 INLEDNING	3
1.1 Syfte och problemställning	3
1.2 Metod och disposition	4
1.3 Avgränsningar	4
2 UTLÄMNINGSFÖRFARANDE I INTERNATIONELL RÄTT	6
2.1 Inledning	6
2.2 Historisk introduktion	6
2.3 Utlämningsinstitutets funktion	8
2.3.1 Syftet bakom utlämning	8
2.3.2 Skäl att bifalla ansökningar om utlämning	9
2.3.3 Skäl att avslå ansökningar om utlämningsansökningar	11
3 UTLÄMNINGSINSTITUTETS NATUR - STRAFFRÄTTSLIG ÅTGÄRD ELLER ENDAST VERKSTÄLLANDE AV BESLUT?	13
3.1 Vilken form av straffrättsligt samarbete utgör utlämning?	13
3.2 Den enskilde i processen	13
3.2.1 Processen i det anmodade landet	14
3.2.2 Den anmodade statens ansvar för den fortsatta processen.	15
3.3 Särskilt om kravet på dubbel straffbarhet	17
3.3.1 Dubbel straffbarhet, ett förtydligande av begreppet	17
3.3.2 Skäl för regleringen	19
3.3.2.1 Suveränitetsaspekten	19
3.3.2.2 Legalietsaspekten	19
4 SVENSK UTLÄMNINGSLAGSTIFTNING	22
4.1 Allmänt	22
4.2 Allmänna utlämningslagen	22
4.3 Förfarandet	23
4.4 Förutsättningar för utlämning	24

4.5	Vägransgrunder	25
4.5.1	Militära brott	25
4.5.2	Politiska brott	25
4.5.3	Risk för förföljelse	27
4.5.4	Humanitära skäl	28
4.6	Krav på viss bevisning	29
4.7	Övriga hinder	30
4.7.1	Ne bis in idem	30
4.7.2	Specialitetsprincipen	31
4.7.3	Förbud mot extraordinär domstol	32
5	SAMARBETE INOM NORDEN OCH EU	33
5.1	Det nordiska samarbetet	33
5.1.1	Förutsättningar för utlämning	33
5.1.2	Specialitetsprincipen	34
5.1.3	Politiska brott	34
5.1.4	Förfarandet	35
5.1.5	Regeringens fria prövningsrätt	36
5.2	Utlämnings-samarbete inom EU	37
5.2.1	Bakgrund	37
5.2.2	Amsterdamfördraget	37
5.3	EU- konventionerna om utlämning	38
5.3.1	1995 års konvention	38
5.3.2	1996 års konvention	39
5.3.2.1	Dubbel straffbarhet	40
5.3.2.2	Specialitetsprincipen	41
5.3.2.3	Politiska brott	41
6	FRÅN UTLÄMNING TILL ÖVERLÄMNING, EN EUROPEISK ARRESTERINGSORDER	43
6.1	Bakgrund	43
6.2	Presentation av arresteringsordern	44
6.2.1	Tillämpningsområdet	45
6.2.2	Vägransgrunder	45
6.2.3	Utevarodomar och livstidsstraff	47
6.2.4	Specialitetsprincipen och skydd mot vidareutlämning	47
6.2.5	Förfarandet	47
6.3	Dubbel straffbarhet	48
6.3.1	Allmänt	48
6.3.2	Särskilt om några av brotten på listan	49
6.3.2.1	Deltagande i en kriminell organisation	49
6.3.2.2	Terrorism	50
6.3.2.3	Hjälp till olovlig inresa och vistelse	51

6.4	Avskaffandet av dubbel straffbarhet –konsekvenser	52
6.5	Skyddet för individen	55
6.6	Avslutande kommentarer	58
	LITTERATURFÖRTECKNING	60
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	64

Sammanfattning

Mitt syfte med denna uppsats har varit att beskriva och analysera de förändringar som rambeslutet om en europeisk arresteringsorder har inneburit i förhållande till traditionellt utlämningsamarbete. För den enskilde innebär ett beslut om utlämning eller överlämnande ett starkt begränsande av den personliga friheten och det kan jämföras med ett straffrättsligt förfarande. Det är därför av yttersta vikt att förfarandet uppfyller rättssäkerhetens krav. Fokus för mitt arbete har legat på hur förändringarna genom rambeslutet har påverkat individens rättsäkerhet. Jag har framförallt intresserat mig för avskaffandet av kravet på dubbel straffbarhet och införandet av principen om ömsesidigt erkännande.

Utlämningsinstitutet har en viktig funktion i det internationella samarbetet på det straffrättsliga området eftersom det möjliggör lagföring och verkställighet av straff för eftersökta personer. Inom Europa har samarbetet i stor utsträckning styrts av den europeiska utlämningskonventionen från 1957. I konventionen ges uttryck för ett antal principer varav en del är avsedda att skydda den enskilde i processen. Inom ramen för det straffrättsliga samarbetet inom EU har två konventioner utarbetats som förenklat och effektiviserat utlämningsamarbetet mellan medlemsstaterna, men samarbetet har fortfarande haft karaktären av traditionellt utlämningsförfarande. Rambeslutet om en europeisk arresteringsorder innebär däremot att formerna för samarbetet förändras i grunden.

I det nya systemet är det inte längre fråga om utlämning i traditionell mening utan istället används termen överlämnande. Tanken är att medlemsstaterna utan att företa någon materiell prövning skall godta och verkställa varandras rättsliga avgöranden i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande. I enlighet med denna princip avskaffas generellt kravet på dubbel straffbarhet. Medlemsstaterna kan välja att behålla kravet utom i de fall det aktuella brottet omfattas av den s.k. listan där 32 brottstyper finns uppräknade.

Det nya systemet brister enligt min uppfattning i flera avseenden vad gäller tillvaratagandet av individens rättsäkerhet. Principen om ömsesidigt erkännande bygger på en föreställning om ett EU där harmonisering och rättlikhet föreligger i långt större utsträckning än vad som motsvaras i verkligheten.. Så länge det inte finns ett ömsesidigt förtroende är det enligt min uppfattning svårt att grunda ett samarbete på principen om ömsesidigt erkännande.

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
Ds	Departementsserien
EAO	Europeisk arresteringsorder
EMRK	Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna
EGT	Europeiska gemenskapernas officiella tidning
EU	Europeiska unionen
FEU	Fördraget om Europeiska unionen efter Amsterdamfördraget
FN	Förenta nationerna
HD	Högsta domstolen
JK	Justitiekanslern
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RÅ	Riksåklagaren
SIS	Schengens informationssystem
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk juristtidning
UD	Utrikesdepartementet

1 Inledning

Utlämning utgör en av de viktigaste formerna av straffrättsligt samarbete mellan stater eftersom det möjliggör lagföring och verkställighet av straff för eftersökta personer. Ett av de viktigaste instrumenten på området har länge varit den europeiska utlämningskonventionen från 1957 som ratificerats av de flesta stater i Europa. Den svenska utlämningslagen bygger i allt väsentligt på denna konvention. Mellan de nordiska länderna finns ett väl fungerande samarbete som består av enklare regler avseende förutsättningar för utlämning och regler för förfarandet i förhållande till utlämningslagen.

Under de senaste åren har en intensiv utveckling skett på det straffrättsliga området inom ramen för EU: s tredje pelare vilket har resulterat i två konventioner på området. Syftet har varit att förenkla och effektivisera utlämningssamarbetet. I slutsatserna från Europeiska rådets möte i Tammerfors år 1999 angavs att utlämningssamarbetet inom EU helt borde avskaffas och istället ersättas med ett enklare förfarande om överlämning. Detta resulterade i ett rambeslut om en europeisk arresteringsorder för överlämnande mellan medlemsstaterna som sedan januari 2004 har ersatt allt utlämningssamarbete mellan de medlemsstater som hittills genomfört rambeslutet. Rambeslutet bygger på principen om ömsesidigt erkännande och innebär stora principiella förändringar i förhållande till traditionellt utlämningssamarbete.

1.1 Syfte och problemställning

Det är därför av yttersta vikt att förfarandet sker på ett rättssäkert sätt.¹ Traditionellt utlämningssamarbete bygger på vissa internationellt erkända principer som bl.a. fyller den funktionen att de skyddar den enskildes intressen. Genom antagandet av rambeslutet om en europeisk arresteringsorder förändras utlämningssamarbetets karaktär och vissa av de traditionella principerna försvinner.

Mitt syfte i den här uppsatsen är att beskriva och analysera de förändringar som rambeslutet innebär i förhållande till traditionellt utlämningsförfarande. Fokus kommer att ligga på hur förändringarna påverkar individens rättssäkerhet och om det nya systemet kan anses tillgodose kraven på rättssäkerhet i tillräcklig grad. De frågor jag framförallt koncentrerar mig på är avskaffandet av kravet på dubbel straffbarhet och betydelsen av principen om ömsesidigt erkännande.

¹ Det finns ingen entydig och klar definition av begreppet rättssäkerhet och exakt vilka element som omfattas däri. I den här uppsatsen utgår jag från en definition där rättssäkerhet kan beskrivas som en förening av två krav dels legalitetsprincipen med krav på förutsebarhet och tillgänglighet, dels ett skydd för individens grundläggande rättigheter. I detta avseende utgår jag från EMRK.

1.2 Metod och disposition

I mitt arbete använder jag mig av en klassisk rättsvetenskaplig metod. Huvudsakligt källmaterial utgörs av lagtext, förarbeten, doktrin och i viss utsträckning av rättspraxis. Vad avser rambeslutet om en europeisk arresteringsorder har tillgången till doktrin varit ytterst begränsad, vilket är förklarligt då rambeslutet trädde i kraft först den 1 januari 2004 och således inte har hunnit tillämpas i någon större utsträckning. Detta förklarar också avsaknaden av rättspraxis på området.

Uppsatsen inleds med ett kapitel där jag ger en historisk introduktion och en beskrivning av utlämningsinstitutets funktion i internationellt straffrättsligt samarbete. Jag tar också upp vilka skäl som kan ligga bakom en stats beslut att medge eller avslå en framställning om utlämning. Syftet i detta kapitel är att ge läsaren en förståelse för vilken betydelse utlämningsförfarandet spelar i internationell rätt. Ansatsen kan beskrivas som till övervägande del deskriptiv men med problematiserande inslag.

I det följande kapitlet fokuserar jag på individens roll i utlämningsprocessen och i vilka avseenden frågor om rättsäkerhet kan aktualiseras. Framförallt behandlar jag frågan om dubbel straffbarhet och hur utlämningsförfarandet förhåller sig till EMRK. Ansatsen är här övervägande analytisk.

Därefter följer två kapitel då jag redogör för gällande rätt. Jag vill här ge en bild av på vilket sätt de traditionella rättsprinciper som präglat internationellt utlämningsförfarande kommer till uttryck i svensk rätt samt peka på skillnader mellan utlämningslagen och det regelverk som gäller i förhållande till de nordiska länderna. De två EU-konventionerna som föregick rambeslutet om en europeisk arresteringsorder presenteras också. Dessa kapitel är nödvändiga för att läsaren ska förstå de förändringar som införandet av rambeslutet om en europeisk arresteringsorder innebär. Ansatsen i dessa kapitel är övervägande deskriptiv, men består också av analytiska inslag.

I det sista kapitlet ges först en presentation av rambeslutet av arresteringsordern och de principiella skillnader som det innebär. Därefter diskuteras avskaffandet av dubbel straffbarhet och konsekvenserna av detta. Skyddet för individen diskuteras också utifrån principen om *ömsesidigt erkännande* som utgör en hörnsten i det nya systemet. Här tar jag också ställning till rambeslutets förenlighet med kravet på rättsäkerhet. Ansatsen är i detta avseende analytisk.

1.3 Avgränsningar

Uppsatsen behandlar utlämning eller överlämnande från Sverige. De fall då Sverige ansöker om utlämning eller överlämnande faller därmed utanför området i denna uppsats.

Jag har valt att lägga tonvikten vid de generella principer som präglar utlämningsförfarande och behandlar därför inte detaljregleringar. Detta gäller särskilt avseende rambeslutet om en europeisk arresteringsorder där jag koncentrerar mig de förändringar som är av principiell natur.

En av de stora förändringar som samarbetet inom EU inneburit har varit möjligheten att utlämna också svenska medborgare, vilket tidigare endast varit möjligt till de nordiska länderna. Jag har emellertid valt att inte behandla dessa förändringar i någon större utsträckning eftersom jag ansett att andra frågor varit av större betydelse.

Principen om ömsesidigt förtroende och synen på EU som en enda jurisdiktion väcker många frågor om straffrättsligt samarbete generellt inom EU. Rådets rambeslut om bekämpande av terrorism hade varit intressant att diskutera i samband med rambeslutet om en europeisk arresteringsorder, men på grund av begränsat utrymme kommer det inte att behandlas i denna uppsats. Inom ramen för ett mer omfattande arbete finns det utrymme att behandla rambeslutet i ett större sammanhang och ur fler aspekter.

2 Utlämningsförfarande i internationell rätt

2.1 Inledning

Utlämning handlar om samarbete mellan stater för att möjliggöra såväl lagföring som verkställighet av domar. Ett utlämningsförfarande aktualiseras när en stat vänder sig till en annan stat med en begäran att få en misstänkt, tilltalad eller dömd person som befinner sig utanför dess territorium utlämnad². Utlämningsförfarandet som internationell samarbetskonstruktion är traditionellt sett i större utsträckning ett politiskt förfarande än ett rättsligt. Samarbetet sköts till stor del via diplomatiska kanaler och det är regeringen som bestämmer om utlämning skall bifallas eller nekas³. Eftersom varje stat är suverän krävs ett samtycke från den anmodade staten för att en utlämning skall komma till stånd.

Jag kommer i det här kapitlet att ge en kort historisk introduktion för att belysa utlämningsinstitutets funktion i internationell rätt och de syften som det är avsett att uppfylla, det vill säga, vilka skäl som kan ligga bakom en stats beslut att bifalla respektive avslå en ansökan om utlämning.

2.2 Historisk introduktion

Utlämning av en eftersökt person från en suverän stat till en annan är inte något nytt fenomen i internationella relationer mellan stater. Bruket förekom redan i tidiga civilisationer som den egyptiska, kinesiska och assyrisk-babilonska. Utlämning kunde ske både till följd av formella avtal där reciprocitetsprincipen var av stor betydelse eller helt enkelt som ett sätt att ge uttryck för vänskap och vilja att samarbeta mellan stater.

Det äldsta dokumenterade avtal om utlämning som är känt dateras 1280 f Kr och slöts mellan Ramses II, farao av Egypten och Hattusilli, ledare för hettiterna. I detta fredsavtal⁴ förordnades uttryckligen för hur personer som flytt från respektive suveräns område in på den andras skulle återbördas. Denna typ av avtal och framförallt synen på de personer som var föremål för utlämningen har få likheter med de utlämningsavtal som finns idag.

Synen på utlämningsinstitutet har skiftat under historiens gång. Ovannämnda avtal visar på en maktfullkomlig syn där undersåtarna i princip betraktades som härskarnas ägodelar. Längre fram i historien var

² Den stat som begär en person utlämnad kommer jag fortsättningsvis kalla den *ansökande* staten, medan den stat som blir tillfrågad kommer kallas den *anmodade* staten.

³ För svenska förhållanden se Lag (1957:668) om utlämning för brott, 1 och 4 §§.

⁴ Dokumentet är utrustat med hieroglyfer på Ammon-templet i Karnak, Luxor, Egypten. Bassiouni 1996 s. 718.

emellertid synen en annan och kristna värderingar om flyktingars inneboende asylrätt kom att dominera under lång tid.⁵

Under 1600-talet praktiserades utlämning som en väntjänst furstar emellan. Det var framförallt en fråga om politiska förbrytare som utgjorde ett hot mot den egna makten. Makthavarna stöttade varandra genom att överlämna personer som ansågs kunna störa den rådande ordningen. Dessa väntjänster utvecklades sedermera till en form av internationell rättshjälp och även andra förbrytare kom att omfattas av utlämningsinstitutet.⁶

Det moderna samhällets framväxt med dess förbättrade kommunikationer fick stor betydelse för utlämningsrättens utveckling. Förbättrade transportmedel ledde till att även brottslingar rörde sig lättare över nationsgränserna. Samtidigt internationaliserades städerna allt mer och utvecklades till mångkulturella mötesplatser. I detta moderna samhälle blev det lättare för utländska medborgare, som var på flykt undan rättvisan i sina hemländer, att leva. Detta innebar att fler eftersökta personer såg landsflykt som ett dragligt alternativ, något som tidigare betraktats som det värsta av öden som kunde drabba en enskild.

Utvecklingen ledde till att behovet av internationellt samarbete för att bekämpa brottsligheten ökade och mellan de västerländska staterna slöts allt fler utlämningsavtal.

Synen på de politiska förbrytarna ändrades radikalt under 1800-talet då en ny era som hade sina rötter i 1700-talets revolutionära ideologier inleddes. I takt med att moderna demokratier började ta form fick politiska förbrytare i stället status som frihetskämpar vilka borde ges en fristad istället för att utlämnas. Denna ändrade inställning berodde till viss del på att flera ledare själva börjat sin karriär som politiska förbrytare innan de genom revolution tagit makten.⁷ Under denna period lades grunden för det synsätt där politiska brott undantas från utlämning vilket präglade utlämningssamarbetet in i modern tid.

Att utlämning var en affär makthavare emellan förblev emellertid den förhärskande synen en bit in på 1900-talet. Förfarandet reglerades av avtal länderna emellan eller löstes genom ad-hoc beslut för det fall avtal saknades. Så småningom kom emellertid förfarandet att underställas domstolskontroll i viss utsträckning. Belgien var först med att lagstifta om sitt utlämningsförfarande 1833 men det dröjde innan andra västerländska stater följde efter.⁸

De avgjort största förändringarna på utlämningssamarbetets område vad avser synen på den person som är föremål för själva förfarandet har skett

⁵ Påle, 1995, s.113.

⁶ Bassiouni, 1974, s. 4.

⁷ Påle, 2003, s 29. I prop. 1913:50 s. 16 behandlas den förändrade tidsandan utförligt. Se även Schultz 1970 s. 15.

⁸ Påle, 2003, s. 29. Domstolskontrollen i Belgien var endast rådgivande.

under 1900-talets senare del. Den ökade medvetenheten om mänskliga fri- och rättigheter har avspeglats även på utlämningsområdet. Från att enbart ha haft ställning som objekt i utlämningsförfarandet har individen närmare sig ställning som subjekt. Olika länders lagstiftning samt utlämningsavtal och konventioner har numera en utformning som inte bara ser till staternas intresse utan även beaktar individens rättsskydd. Som exempel kan nämnas den europeiska utlämningskonventionen⁹ där obligatoriska vägransgrunder anges för när utlämning skall nekas.¹⁰ Dessa vägransgrunder är avsedda att skydda individen bland annat från att utsättas för diskriminering.

Den enskildes ställning i utlämningsprocessen, samt det ökade internationella samarbetet på utlämningsområdet kommer att behandlas nedan.

2.3 Utlämningsinstitutets funktion

2.3.1 Syftet bakom utlämning

I det internationella straffrättsliga samarbetet mellan stater utgör utlämningsinstitutet ett mycket viktigt instrument. För att bekämpa brottslighet har både den ansökande och den anmodande staten ett intresse av att medverka till utlämning. Utöver det renodlade syftet att bekämpa brottsligheten finns också en politisk dimension som trots att utlämningsförfarandet i allt större utsträckning sköts via rättsliga kanaler, spelar en stor roll.¹¹

Vanligtvis aktualiseras ett utlämningsförfarande genom att ett brott begås på den ansökande statens territorium och den misstänkte brottslingen sedan flyr till den anmodade staten.¹² Den ansökande staten kan då fortfarande ha ett intresse av att beivra brottet av flera anledningar.

Ett land som konsekvent avstod från att begära personer utlämnade för brott begångna på dess territorium skulle, om denna möjlighet blev känd, riskera att brottslingar sökte sig dit eftersom flyktmöjligheten skulle göra landet

⁹ Europiska utlämningskonventionen. Paris den 13 december 1957. SÖ 1959:65.

¹⁰ Artikel 3 och 4.

¹¹ Den politiska dimensionen har sin bakgrund i den traditionella synen på utlämningsarbete som en samarbetskonstruktion mellan suveräna stater där besluten tas på regerings eller ministernivå. Inom Norden tas besluten sedan länge på myndighetsnivå, även om regeringen alltid har fri prövningsrätt. Inom EU sköts sedan införandet av rambeslutet om en europeisk arresteringsorder hela beslutsprocessen av de rättsliga myndigheter som varje medlemsstat bestämmer. Att medge utlämning eller inleda ett samarbete som bygger på ömsesidigt erkännande är ett sätt att ge de rättsliga systemen i de inblandade länderna legitimitet och erkänna dem som länder vars rättsliga system bygger på principer som den anmodade eller verkställande staten delar. Att avbryta ett rättsligt samarbete eller neka utlämning kan, beroende på vilka skäl som ligger bakom, innebära en tydlig politisk markering till den stat som begärt utlämning.

¹² En person som begått ett brott någon annanstans än på den ansökande statens territorium kan även begäras utlämnad på grund att landets extraterritoriella jurisdiktionsregler.

populärt att begå brott i. Brottslingen skulle kunna gå helt fri från straff förutsatt att han flydde till ett land som saknade befogenhet eller vilja att lagföra brottet.

Utöver risken att attrahera brottslingar utifrån skulle ovannämnda förhållningssätt även kunna ha den effekten att den straffrättsliga allmänpreventionen påverkades och därmed den allmänna laglydnaden i landet.¹³

Dessutom kan statens intresse av att begära en misstänkt brottsling utlämnad helt enkelt grunda sig i en vilja att lösa fallet. Detta gäller särskilt om det är ett brott som blivit mycket uppmärksammat och förtroendet för ordningsmakten står på spel.¹⁴

2.3.2 Skäl att bifalla ansökningar om utlämning

Den anmodade staten har anledning att bifalla en ansökan om utlämning av flera skäl. Om det finns ett utlämningsavtal mellan den anmodade och den ansökande staten så är den anmodade staten folkrättsligt förpliktad att följa avtalet förutsatt att eventuella villkor är uppfyllda, men även i de fall det inte föreligger något avtal finns flera skäl att medverka till utlämning. Skälen kan ha sin grund i ett renodlat egenintresse för statens och dess medborgares säkerhet, men det finns ofta också en solidaritetsaspekt och ibland folkrättsliga förpliktelser. Jag kommer här först att behandla den anmodade statens skyddsintresse och därefter andra anledningar för en stat att bifalla en ansökan om utlämning.

Vad gäller säkerhetsaspekten och skyddsintresset så är det en fördel för den anmodade staten att slippa ha den eftersökte individen på sitt område med hänsyn till risken att den misstänkte brottslingen fortsätter begå brott. Detta gäller framförallt då det är fråga om grova brottslingar och återfallsförbrytare¹⁵.

En stat som gör sig känd för att vägra utlämna eftersökta personer riskerar att bli en fristad för brottslingar. Denna risk kan illustreras av Storbritannien som under lång tid hade en mycket restriktiv hållning till utlämning och som inte ratificerade den europeiska utlämningskonventionen förrän 1991. Ratificeringen hade föregåtts av lagändringar¹⁶ vilka öppnade för Storbritannien att ingå avtal med främmande stater i utlämningsfrågor även i det fall den ansökande staten inte presenterade ett prima facie fall. Förändringen ansågs vara nödvändig just för att undvika att Storbritannien blev en s.k. "safe haven" för brottslingar på flykt.

¹³ Se Falks resonemang. Falk 1976, s 78.

¹⁴ Danelius kommenterar krav från allmänheten att begära misstänkta brottslingar utlämnade till Sverige, Danelius 1982, s 621.

¹⁵ Falk 1976, s. 75.

¹⁶ Förändringarna avser *Criminal Justice Act of 1985* och *Extradition Act of 1989*. Förändringarna behandlas av Warbrick, 1989.

I ett öppet och rörligt samhälle där det är lätt att förflytta sig över gränserna ligger det i alla staters intresse att medverka till att brott bekämpas.¹⁷ Det land som har en eftersökt brottsling på sitt territorium måste ta ställning till möjligheterna att själv lagföra brottslingen eller om personen ska utlämnas. Det är i regel enklare att utlämna en misstänkt än att själv lagföra personen ifråga. Utlämning räknas som en så kallad "minor assistance" medan de fall då ett land tar över lagföringen kallas för "major assistance". Vid utlämning slipper det land som lämnar ut dels ta ställning till frågor om jurisdiktion som kan vara besvärligt, dels är tillgången till bevisning oftast bättre i det landet där brottet är begånget. Även kostnadsfrågan kan vara av betydelse.

En viktig aspekt som historiskt dominerat utlämningsarbetet är principen om reciprocitet. Denna princip om ömsesidighet bygger på tanken att de samarbetande staterna är beredda att lämna varandra bistånd av ungefär samma slag och i samma utsträckning.¹⁸ Det kan också uttryckas så att en stat endast medverkar till utlämning i den utsträckning staten själv förväntar sig behöva hjälp i framtiden. Många länder kräver att det ska finnas ett formligt utlämningsavtal med det ansökande landet för att bevilja utlämning medan andra att det ansökande landet lämnar en ömsesidighetsförklaring där det åtar sig att i framtiden bevilja utlämning om det anmodade landet ansöker om sådan.¹⁹

Sverige har intagit en annan hållning i frågan och normalt inte ställt några krav på reciprocitet. I största mån har utlämningsavtal undvikits och en bedömning gjorts i varje enskilt fall i enlighet med den s.k. fria prövningsrätten. Denna princip och Sveriges inställning till utlämning i övrigt kommer att behandlas i det kommande.

Utlämning kan emellertid även beviljas utan att krav på reciprocitet ställs. Andra faktorer kan då vägas in som solidaritetsaspekter och folkrättsliga förpliktelser i andra fall än då avtal finns mellan två stater. Principen om "aut dedere aut judicare" bygger på tanken att stater har en moralisk plikt att antingen utlämna eller själv lagföra en person som är misstänkt för grova brott.²⁰ Denna tanke återfinns i internationella konventioner om samarbete vad gäller särskilt svåra brott t.ex. konventionen om terrorism²¹.

Även om de flesta stater är överens om att brottsbekämpning ligger i hela världssamfundets intresse och det finns en vilja att samarbeta internationellt så är synsättet är inte helt okontroversiellt då straffrätten ses som nationalstatens kärnområde och självbestämmande på detta område som en viktig del av statens suveränitet. För länder med liknande kulturell bakgrund är emellertid samarbete även inom det straffrättsliga området ofta naturligt.

¹⁷ För en utförlig diskussion om behovet av samarbete, se Plachta 1989, s 84.

¹⁸ För en diskussion om reciprocitetsprincipens betydelse se t.ex. Danelius 1982, s 621.

¹⁹ Se Magnusson, 1991, s. 497, angående kravet på ömsesidighetsförklaring.

²⁰ Hugo Grotius tillhörde denna principens anhängare. En diskussion om principens betydelse finns i Bassiouni, 1974, s. 7.

²¹ För en diskussion om begreppets betydelse ur ett svenskt perspektiv se SOU 2002:98 s. 77.

Genom att bifalla ansökningar om utlämning visar man sin vilja att främja det ansökande landets brottsbekämpning.

En förutsättning för att den anmodande staten bifaller en ansökan om utlämning är att man känner förtroende för den ansökande statens rättsordning.²² Genom att utlämna en person medverkar den anmodade staten till att lagföring eller verkställighet av straff sker och måste därför vara försäkrad om att den rättliga processen i det ansökande landet uppfyller krav på en rättssäker process. Dessa aspekter kommer att behandlas mer i det kommande

Det nordiska utlämningssamarbetet är ett tydligt exempel på länder med liknande lagstiftning som också har ett långtgående samarbete på utlämningsområdet där staterna i princip godtar varandras beslut. Regeringen har emellertid fortfarande fri prövningsrätt och kan alltid neka en ansökan. Inom EU har de senaste åren två konventioner om ett förenklat utlämningssamarbete trätt ikraft²³ och medlemsländerna har nu valt att gå ytterligare ett steg genom den europeiska arresteringsordern där utlämning ersätts av överlämning i enlighet med principen om ömsesidigt förtroende²⁴. Det kommer nu inte längre vara fråga om att ta ställning till om en utlämningsansökan ska bifallas eller inte i enlighet med den fria prövningsrätten. Utgångspunkten är istället att en förfrågan om överlämning ska bifallas om den uppfyller de formkrav som är uppställda i enlighet med rambeslutet.

2.3.3 Skäl att avslå ansökningar om utlämningsansökningar

För att ett utlämningsförfarande skall komma till stånd krävs först och främst att kraven i den anmodande statens inhemska lagstiftning är uppfyllda. Utlämningsförfarande regleras av varje stats nationella straffrätt samt av traktater stater emellan.²⁵ Som nämnts ovan kräver vissa stater formenliga utlämningsavtal för att kunna utlämna. Det gäller inte mellan de stater som tillträtt Europeiska konventionen om utlämning. Konventionen är vägledande för lagstiftningen i de stater som tillträtt den. Svenska utlämningslagen, vad avser utlämning till stater utanför Norden och EU, vilar i allt väsentligt på denna konvention.

²² Vikten av att förtroende finns för den ansökande statens rättsordning understryks i prop. 1957:156 s. 16.

²³ SÖ 1998:43 Konvention upprättad på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen om ett förenklat förfarande för utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater. Bryssel den 10 mars 1995 samt SÖ 2001:49 Konvention upprättad på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen om utlämning mellan Europeiska unionens medlemstater. Dublin den 27 september 1996.

²⁴ I slutsatserna från Europeiska rådets toppmöte i Tammerfors år 1999 angavs (nr 35) att principen om ömsesidigt erkännande borde vara en hörnsten i det rättsliga samarbetet på både det civilrättsliga och straffrättsliga samsamarbetsområdena.

²⁵ För svenskt vidkommande finns den rättsliga basen i regeringsformen som tillåter undantag från rätten till frihet såvida den begränsas genom lag.

Kraven i nationell rätt innefattar vanligtvis ett krav på dubbel straffbarhet, d.v.s. att gärningen för vilken en person begärs utlämnad är straffbar inte bara i det ansökande landet utan också i det anmodade. Brottet måste också vara av en viss svårighetsgrad för att utlämning skall komma i fråga. Vidare uppställs ofta ett antal vägransgrunder, obligatoriska och fakultativa. Europeiska konventionen om utlämning listar t.ex. politiska och militära brott som handlingar för vilka utlämning inte skall beviljas. Enligt konventionen skall utlämning också vägras i de fall den eftersökte riskerar att diskrimineras på grund av ras, religion, nationalitet eller sin politiska uppfattning. Dessa garantier är uppställda till skydd för individen, men visar också i vilken utsträckning en stat är villig att medverka till en annan stats rättstillämpning. Uppfylls inte kraven utgör det skäl att neka utlämning.

Många stater är ovilliga att lämna ut sina egna medborgare. Sverige har länge haft den inställningen avseende utlämning till stater utanför Norden och det är först i samband med de ovannämnda EU konventionerna från 1995 och 1996²⁶ som förbudet mjukats upp.

Trots att utlämningsförfarandets politiska dimension minskat genom ökat domstolsinflytande finns den politiska laddningen i allra högsta grad kvar. Genom att bevilja en utlämningsansökan medverkar den anmodande staten inte bara till att en brottsling ställs inför rätta utan bidrar också till att ge rättssystemet i det ansökande landet legitimitet. Utlämningen fungerar som ett godkännande av rättsordningen i den främmande staten.²⁷ På samma sätt kan ett avslag på en utlämningsansökan innebära mer än bara det faktum att det ansökande landet inte kan ställa den eftersökte inför rätta. Om avslaget motiveras utifrån att den ansökande statens domstolsprocess inte uppfyller grundläggande rättsäkerhetskrav eller om ett ådömt straff inte accepteras, blir avslaget på ansökan en kraftig politisk markering.

²⁶ SOU 2002:98 s 77.

²⁷ För vidare diskussion om utlämningsförfarandets politiska betydelse, se Påle 2003 s. 36

3 Utlämningsinstitutets natur - straffrättslig åtgärd eller endast verkställande av beslut?

3.1 Vilken form av straffrättsligt samarbete utgör utlämning?

Som framkommit ovan utgör utlämning en form av straffrättsligt samarbete som med en engelsk term kallas "minor assistance". Samarbetet är "minor" i den bemärkelsen att den anmodade staten inte själv lagför eller verkställer straffet och skiljer sig således från de former av "major assistance" då ett land tar över en process och lagför i ett annat lands ställe.²⁸ I de fall en stat tar över processen tillämpas den nationella straff – och processrätten fullt ut och staten har det fulla ansvaret för att processen uppfyller de rätts säkerhetskrav som ställs på en brottmålsprocess. I utlämningsärenden är förhållandena annorlunda. Den anmodade staten blir ombedd att möjliggöra lagföring alt. straffverkställande i den ansökande staten. Ansvaret för en rättssäker process ligger därmed också på den stat som ansöker om utlämning.

Frågan blir då på vilket sätt den åtgärd som den anmodade staten utför skall klassificeras. Är det fråga om endast ett verkställande av en annan stats beslut eller kan åtgärden ses som ett straffrättsligt förfarande? Tre aspekter är härvid av intresse: *Syftet* bakom utlämningen är medverka till att den ansökande staten kan lagföra eller verkställa ett utdömt straff. Den anmodade statens medverkan är *nödvändig* för att lagföring eller straffverkställighet kan ske. Det är först genom en verkställd utlämning som den ansökande staten får jurisdiktion *in personam* över den eftersökte. Vidare innefattar utlämningsförfarandet ett starkt moment av straffrättslig karaktär genom det *frihetsberövande* den enskilde utsätts för. Med beaktande av dessa aspekter anser jag att utlämning bör betraktas som ett straffrättsligt förfarande. Betydelsen av denna kategorisering kommer jag att återkomma till i avsnittet om dubbel straffbarhet.

3.2 Den enskilde i processen

För individen innebär utlämning alltid ett stort ingrepp i den personliga friheten. Ofta leder ett utlämningsförfarande till långa häktningstider i väntan på ett slutgiltigt beslut. Individen kan dessutom sägas befinna sig i en

²⁸ Sådana fall regleras av *Lag (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott* som bygger på den europeiska konventionen den 15 maj 1972 om överförande av lagföring i brottmål.

särskilt utsatt situation i jämförelse med en vanlig häktningssituation på grund av det internationella inslaget. Det land som står som ansökande part är inte nödvändigtvis den eftersöktes hemland utan kan vara en stat som personen i fråga saknar närmare anknytning till.

På ett folkrättsligt plan finns få regleringar som reglerar individers rättigheter i utlämningsförfarande. Varken FN:s internationella konvention om medborgerliga rättigheter eller FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna innehåller några särregleringar gällande utlämningsfrågor. Trots att bindande internationell reglering saknas finns vissa principer inom området som anses ha nått jus cogens status²⁹. Dessa principer kommer till uttryck i europeiska konventionen om utlämning och återfinns även i stor utsträckning i staters inhemska lagstiftning. Vissa av dessa regler är avsedda att skydda individen i utlämningsprocessen.

Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna (nedan EMRK) är ett internationellt instrument som i viss utsträckning kan användas i utlämningsfrågor. Enskilda personer har klagorätt och kan således väcka talan inför Europadomstolen i ett utlämningsärende, ett förhållande som har stärkt individens ställning i förfarandet.³⁰

I ett utlämningsärende aktualiseras frågan om mänskliga rättigheter på två plan; dels behandlingen av individen i den anmodande staten, dels behandlingen i den ansökande staten om ansökningen leder till att utlämningen verkställs.

3.2.1 Processen i det anmodade landet

Syftet bakom processen i det anmodade landet är att undersöka om möjlighet finns för internationellt samarbete, d.v.s. om förutsättningarna för att bevilja utlämning enligt landets nationella straffrätt är uppfyllda. Det är således inte fråga om att döma i fallet och frågor om bevisvärdering och eventuella ansvarsfrihetsgrunder lämnas utanför.³¹

Beslut om utlämning fattas i regel av regeringen i det ansökande landet vilket kan ses som ett uttryck för suveränitetsprincipen. Det rättsliga inslaget i beslutsprocessen varierar i olika länder. Tidigare har endast ett fåtal länder ansett att ett rättsligt beslut är bindande för regeringen.³² För svenska förhållanden gäller att regeringen inte får medge utlämning i strid med HD:s avgörande, däremot är regeringen alltid fri att avslå en utlämningsansökan, även i de fall HD konstaterat att lagliga förutsättningar föreligger.³³ Beslutsprocessens rättsliga karaktär har generellt ökat sedan slutet på 70-

²⁹ Poncet, Gully-Hart 1999, s. 284.

³⁰ För redogörelse för utvecklingen av individens klagorätt, se Danelius 2000, s.26 f .

³¹ Vad gäller frågor om bevisvärdering varierar kraven i svensk rätt beroende på om utlämningsavtal föreligger. Se vidareavsnitt 4.6.

³² Poncet, Gully-Hart 1999 s. 287..

³³ Utöver detta kan folkrättsliga förpliktelser finnas.

talet bl.a. genom beslut tagna av Europarådet³⁴ varigenom individens rättigheter stärkts. Eftersom utlämningsarbetet innebär ett ingrepp i den enskildes rätt till frihet är det ur rättsäkerhets synpunkt av yttersta vikt att beslutsprocessen uppfyller kraven på en rättssäker process.

EMRK innehåller få direkta bestämmelser om utlämning och den tillhörande processen men genom domstolens praxis har vissa regler etablerats. Artikel 5 i EMRK anger utlämning som ett av de sätt på vilket stater genom lag kan begränsa individers frihet. En viktig aspekt på utlämningsprocessen är den tid den enskilde måste tillbringa i häkte i väntan på att bli utlämnad. Europadomstolen har slagit fast att förfarandet inte får överskrida en tid av vad som kan anses vara en rimlig tidsrymd³⁵.

Rätten till domstolsprövning och rättssäker process regleras i art. 6. Huruvida den artikels innehåll kan appliceras också på utlämningsprocessen i det anmodade landet är omtvistat men Europakommissionen har hittills intagit hållningen att utlämningsärenden faller utanför art. 6.³⁶ Detta förhållningssätt har kritiserats³⁷ och det kan tyckas märkligt att art. 6 inte skulle omfatta utlämningsprocessen som ju kan jämföras med ett straffrättsligt förfarande. För att art. 6.3 skall aktualiseras krävs att individen står anklagad för brott, vilket stämmer väl in på den som är föremål för ett utlämningsförfarande.

3.2.2 Den anmodade statens ansvar för den fortsatta processen.

Internationellt samarbete förutsätter att de inblandade länderna känner förtroende för varandras rättsordningar. I undersökningen av huruvida förutsättningarna för utlämning är uppfyllda är en bedömning av standarden på den ansökande statens rättsliga system ifråga om rättsäkerhetsaspekter oundviklig. Flera av de allmänt vedertagna principer som finns på utlämningsområdet behandlar förhållandena i den ansökande staten och den fortsatta processen. Som exempel kan nämnas förbud att utlämna en person till ett land där personen i fråga löper risk att utsättas för allvarlig diskriminering eller att dömas i en s.k. ad hoc domstol.³⁸

EMRK behandlar inte explicit staters ansvar för den fortsatta rättsprocessen utanför dess stadsgränser, men Europadomstolen har i fallet *Soering mot*

³⁴ Resolution (75) 12, 21 maj 1975 och rekommendation (80) 7, 27 juni 1980.

³⁵ Europadomstolen har behandlat tidsaspekten i fallet *Bozano mot Frankrike*, där det fastslogs att utlämning eller utvisning måste ske med "requisite diligence". I fallet *Quinn mot Frankrike* fastslås att frihetsberövande i närmre två år utan att särskilda omständigheter förekommit utgör brott mot EMRK art. 5.1.f.

³⁶ Se t.ex. fallet *Peñafiel Salgado mot Spanien*.

³⁷ Påle redogör för och sällar sig till kritik mot denna ordning. Påle 2003, s. 84.

³⁸ Dessa s.k. obligatoriska vägransgrunder finns bl.a. i den europeiska utlämningskonventionen. Se kap 4 då de behandlas i den utsträckning de kommer till uttryck i svensk rätt.

Storbritannien fastslagit att en stat som verkställer en utlämning under vissa omständigheter kan ha ett ansvar för behandlingen i den ansökande staten.

Fallet handlar i korthet om en tysk medborgare vid namn Soering som begärdes utlämnad av USA från *Storbritannien* där han befann sig. Han skulle åtalas för mord och riskerade därmed dödsstraff och att i väntan på verkställighet tillbringa 6-8 års väntan i s.k. "death row", en speciellt sträng fängelsevistelse som tillämpades på dödsdömda.

I sin prövning av fallet poängterade Europadomstolen att stater i utlämningsärenden inte har en generell skyldighet att utifrån varje konventionsstadgande granska den fortsatta behandlingen i den ansökande staten. I det här fallet ansågs emellertid den väntande vistelsen i "death row" falla under begreppet tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling och bestraffning, som förbuds i art. 3 och då var situationen annorlunda.³⁹ *Storbritannien* skulle, för det fall man valde att verkställa utlämningen, bryta mot förbudet i art. 3. Ansvaret att tillvarata individens rättigheter enligt artikeln kvarstår således trots att den aktuella behandlingen företas av ett annat land.

Domstolen gör alltid en helhetsbedömning av det aktuella fallet med hänsyn till alla relevanta omständigheter. Det kan därför vara svårt att från en dom dra några långtgående slutsatser som kan appliceras på andra fall. Vad gäller Soeringfallet är domstolen emellertid tydlig avseende art. 3. Art. 3 tillhör en av de rättigheter som är undantagslös i EMRK, d.v.s. den kan aldrig inskränkas eller begränsas⁴⁰. Att utlämna en person till ett land där denne riskerar att utsättas för sådan behandling som avses i artikeln strider därmed mot EMRK.

För individens vidkommande är det av stort intresse huruvida den utlämnande statens ansvar också omfattar hur rättigheterna enl. art. 6 tillvaratas i det ansökande landet. I Soeringfallet behandlades frågan om *Storbritannien* genom utlämningen skulle komma att bryta mot art. 6 genom att det inte kunde garanteras att den dömde skulle erhålla rättshjälp för det fall han ville begära överprövning av dödsstraffet och få det omvandlat till ett fängelsestraff. Domstolen fastslog att så inte var fallet. Domen ger inte något svar på frågan om huruvida en stat har ett fortsatt ansvar för att även rättigheterna enligt art. 6 upprätthålls i det ansökande landet.

Problematiken har behandlats i andra fall⁴¹. Ett fall som ger vägledning i frågan är *Einhorn mot Frankrike* där domstolen inledningsvis konstaterar att

³⁹ Det bör påpekas att EMRK inte förbjuder användandet av dödsstraff och det var alltså mot själva behandlingen innan avrättningen kritiken riktades..

⁴⁰ Det kan jämföras med art. 8 som också är av intresse vid utlämningsfrågor. Art. 8 skyddar rätten till familjeliv och kan bli aktuell i utlämningsärenden där en person som utlämnas kan komma att skiljas från sin familj under en längre period. Till skillnad från rättigheterna i art. 3 och art. 6 är rätten till familjeliv ingen absolut rättighet utan den kan begränsas om det nödvändigt för att uppnå ett legitimt mål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Brottsbekämpning är ett sådant legitimt mål och det är därför svårare för den enskilde att hävda att hans rättigheter enl. art. 8 kränkts.

⁴¹ T.ex. *X och Y mot Irland*.

det inte är uteslutet att det under vissa omständigheter kan strida mot art. 6 att lämna ut en person till ett land där minimireglerna i art. 6 inte kan garanteras. Den klagande måste dock kunna visa att det finns skälig anledning att tro att rättegången skulle ske under omständigheter som strider mot art. 6.

Av detta kan man sluta sig till att även om EMRK inte direkt tar upp frågan om utlämning och den anmodande statens ansvar så har praxis visat att en "undersökningsplikt" föreligger. En stat som verkställer en utlämning till ett land där den åtalade riskerar att få sina rättigheter enligt art. 3 och art. 6 kränkta, bryter mot konventionen. För den enskilde innebär detta ett skydd utöver det som finns i den nationella lagstiftningen.

3.3 Särskilt om kravet på dubbel straffbarhet

En av de mest grundläggande principerna för det internationella samarbetet i utlämningsfrågor rör kravet på dubbel straffbarhet, d.v.s. att gärningen för vilken en person begärs utlämnad ska vara kriminaliserad enligt både den anmodade och ansökande statens straffrätt. Principen anses utgöra en del av sedvanerätten och är därigenom i princip bindande för stater även i de fall deras nationella straffrätt inte innehåller ett krav på dubbel straffbarhet⁴². Det finns olika teorier om skälen för bestämmelsen. Kravet på dubbel straffbarhet är av intresse ur ett suveränitetsperspektiv såtillvida att en stat själv avgör vilka handlingar en individ skall straffas för men framförallt utgör det en garanti för att en individ inte frihetsberövas för en gärning som inte är straffbelagd i den anmodade staten.

I takt med att det straffrättsliga samarbetet har förändrats och intensifierats har kraven på effektivitet ökat. Principens vara eller icke vara har därför börjat ifrågasättas. Det är därför av intresse att diskutera skälen för kravet på dubbel straffbarhet och dess betydelse ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Innan jag kommer in på detta vill jag kortfattat förklara skillnaden mellan dubbel straffbarhet in concreto och in abstracto.

3.3.1 Dubbel straffbarhet, ett förtydligande av begreppet

Krav på dubbel straffbarhet kan anges på två olika sätt. I äldre utlämningsavtal var det vanligt att de avtalsslutande parterna upprättade en lista på de brott som skulle omfattas av utlämningssamarbetet. En modernare variant är att istället formulera en generell bestämmelse med innebörden att utlämning skall beviljas om en aktuell gärning är straffbelagd enligt båda staternas straffrätt.⁴³ Den här varianten kombineras oftast med ett krav på att brottet skall vara av en viss svårighetsgrad.

⁴² Bassiouni 1999, s. 231.

⁴³ Den europeiska utlämningskonventionen innehåller en sådan generell bestämmelse liksom Sveriges alla utlämningsavtal med undantag för avtalet med Storbritannien.

Att en gärning skall vara straffbelagd i både den ansökande och den anmodade staten är inte detsamma som ett krav på identiskt utformade regler. Det väsentliga är att den aktuella *gärningen* är straffbelagd i både det ansökande och det anmodade landet.

Dubbel straffbarhet kan tolkas *in concreto* eller *in abstracto*. Att en gärning är straffbelagd *in concreto* innebär att samtliga krav är uppfyllda i det straffrättsliga tankeschemat och att påföljd kan utdömas i det specifika fallet om åtal skulle väckas. Det innebär att omständigheter som preskriptionstider och jurisdiktionsfrågor måste beaktas. Beträffande straffbarheten i det ansökande landet förutsätts straffbarhet *in concreto* föreligga eftersom det annars skulle vara meningslöst att inleda en ansökning om utlämning. Någon undersökning av om sådan straffbarhet föreligger görs normalt inte av det anmodade landet.⁴⁴

Vad gäller straffbarheten i det anmodade landet anses det i regel tillräckligt att *gärningen* är straffbar *in abstracto*.⁴⁵ Det centrala är att det aktuella handlandet kan sorteras in under ett straffstadgande i den anmodande staten, inte att själva *gärningen* rubriceras på samma sätt. Bedömningen kan sägas utgå från hur *gärningen* skulle ha bedömts om den utförts i det anmodade landet.

Vad som mer exakt omfattas av begreppet *in abstracto* är svårt att redogöra för och det finns många olika uppfattningar om hur begreppet skall tolkas. Skall t.ex. hänsyn tas till omständigheter kopplade till *gärningsmannens* personliga förutsättningar (minderårighet, sinnessjukdom etc.) till det genom brottet angripna objektet eller subjektet eller till objektiva resp. subjektiva ansvarsfrihetsgrunder?

Avgörande vid bedömningen av om ovanstående rekvisit skall tas med i bedömningen är vilken betydelse ett rekvisit har för att en *gärning* skall anses straffvärd. För svenska förhållanden kan de allmänna ansvarsfrihetsgrunderna tas som exempel. Visserligen innehåller varken rekvisitet i Utlämningslagen 4 § eller förarbetena någon formulering om att hänsyn till objektiva ansvarsfrihetsgrunder skall tas med i bedömningen av om kravet på dubbel straffbarhet är uppfyllt, men eftersom det enligt svensk rättsuppfattning inte är fråga om en straffvärd handling i de fall en objektiv ansvarsfrihetsgrunder föreligger bör kravet på dubbel straffbarhet under sådana omständigheter inte rimligen betraktas som uppfyllt. En annan tolkning skulle leda till att Sverige medverkar till lagföring i en främmande stat gällande en *gärning* som inte anses klandervärd eller straffbar i Sverige.

⁴⁴ Om skulle framgå att *gärningen* inte är kriminaliserad i det ansökande landet skall utlämning inte medges enligt förarbetena till Utlämningslagen. Prop. 1957:156 s. 44.

⁴⁵ Förespråkare av denna uppfattning är t.ex. Duk 1970, s.38, van den Wyngaert 1989, s. 51 och Falk 1976 s. 91-92.

3.3.2 Skäl för regleringen

3.3.2.1 Suveränitetsaspekten

De traditionella bestämmelserna på utlämningsområdet härrör från en tid då statssuveräniteten var det absolut ledande honnørsordet för internationella samarbetskonstellationer och de principer som styr utlämningsarbetet har utgått från varje stats suveränitet.

Straffrätten betraktas ofta som det yttersta utflödet av statens maktutövning.⁴⁶ Ensamt på att kriminalisera gärningar som staten anser vara klandervärda och monopol på straffutövandet är en självklar del av statssuveräniteten. Utlämning är en form av straffrättsligt samarbete som har som mål att möjliggöra lagföring eller verkställande av frihetsstraff för en eftersökt person. Genom att bifalla en utlämningsansökan medverkar den anmodade staten till att dessa mål nås. Eftersom den nationella straffrätten utgör måttstocken på vilka handlingar som skall anses straffvärda och således utgöra grund för ett straffrättsligt förfarande är det naturligt att en stat endast medverkar till att understödja ett annat lands rättskipning i den mån den anser gärningarna ifråga vara straffvärda. Utifrån detta synsätt framstår kravet på dubbel straffbarhet som ett naturligt villkor i staters överenskommelser om straffrättsligt samarbete.

En aspekt som har ett nära samband med statssuveräniteten är reciprocitetsprincipen⁴⁷. En stat skulle utifrån detta synsätt endast vara villig att medverka till utlämning i den utsträckning den själv kunde räkna med att få hjälp. Kravet på dubbel straffbarhet skulle då motiveras med att en stat endast har intresse av ett utlämningsarbete som omfattar gärningar den själv kan tänkas begära personer utlämnade för. I en kommentar till europeiska utlämningskonventionen skriver Schultz att reciprocitetsprincipen mycket väl kan förklara kravet på dubbel straffbarhet, men framhåller att kravet har sin egen "raison d'être".

3.3.2.2 Legalietsaspekten

Om suveränitetsargumentet kan sägas ge uttryck för en princip med innebörden att en stat inte medverkar till att straffa eller lagföra en person för en gärning som inte är straffbelagd i den egna staten kan det vara av intresse att gå ett steg vidare och fråga sig vilka skäl som ligger bakom ett sådant resonemang. Varför skulle den nationella straffrätten ha företräde framför utländsk rätt, särskilt i de fall den aktuella gärningen begåtts i den ansökande landet och således är straffbar där?

Svaret hänger ihop med hur man väljer att kategorisera den anmodade statens medverkan i utlämningsprocessen. För de fall utlämning ses som en

⁴⁶ För en utveckling av resonemanget om straffrätten som nationalstatens kärna, se Wärsell 1997, s. 416.

⁴⁷ Schultz, 1970, s.38 .

straffrättslig åtgärd och inte bara som ett verkställande av en annan stats beslut, så kan kravet på dubbel straffbarhet sägas ha sitt ursprung i principen *nullum crime sine lege, nulla poene sine lege*.⁴⁸ Utlämning kan inte jämföras med ett *straff* i principens mening, men kan däremot beskrivas som en *straffrättslig åtgärd* eftersom det är en åtgärd som syftar till att antingen möjliggöra lagföring av en eftersökt person eller till att verkställa ett tidigare utdömt straff.

Beslut i utlämningsärenden fattas av den inhemska domstolen som endast kan tillämpa den nationella straffrätten. Upprättandet av kravet på dubbelstraffbarhet är därmed nödvändigt för att kunna försäkra sig om att varje form av frihetsberövande av en enskild person är i enlighet med lagen i det anmodade landet.⁴⁹ Ingen individ får frihetsberövas för en gärning som inte är straffbelagd i det land som utför den frihetsberövande åtgärden. Principen om dubbel straffbarhet blir i detta sammanhang en förlängning av legalitetsprincipen⁵⁰.

Det finns emellertid vissa problem kopplade till en direkt applicering av principen på utlämningsförfarandet. En strikt tillämpning torde innefatta ett krav på dubbel straffbarhet *in concreto* och således starkt begränsa andelen utlämningsbara brott. I ett internationellt sammanhang skulle antalet brottsbeskrivningar som exakt motsvarade varandra troligen vara lågt, dessutom skulle jurisdiktionsproblem uppstå. Möjligheterna för stater att assistera varandra i utlämningsfrågor skulle starkt reduceras. Det finns vidare inte någon anledning att göra en sådan strikt tolkning. Utlämning utgör en form av minor assistance⁵¹ och ansvaret för en rättssäker process ligger i huvudsak på det ansökande landet. Ett krav på dubbel straffbarhet *in abstracto*, d.v.s. att gärningen motsvarar en i det anmodade landet straffbelagd handling måste vara tillräckligt för att tillgodose kravet på rättsäkerhet.

Betraktandet av kravet på dubbel straffbarhet som en förlängning av legalitetsprincipen är omdiskuterat i doktrinen. Mot synsättet att utlämning för en gärning inte kan rättfärdigas om den aktuella handlingen inte är straffbelagd i den anmodade staten ställs tanken att så länge gärningen är kriminaliserad enligt den ansökande staten lag är legalitetsprincipen uppfylld.

Ett sådant synsätt riskerar att urholka legalitetsprincipen. Om kravet på dubbel straffbarhet avskaffas är det i mina ögon inte längre fråga om ett traditionellt utlämningsförfarande utan samarbetet ändrar karaktär och det blir stället fråga om ett straffrättsligt samarbete där de inblandade länderna i princip har förbundit sig att godta varandras rättsliga avgöranden. Rambeslutet om en europeisk arresteringsorder är en form av ett sådant

⁴⁸ Se t.ex. Plachta 1989, s. 107 och Träskman 1989, s. 150.

⁴⁹ Se Schultz 1970, s. 13.

⁵⁰ Se Träskman 1989, s. 139

⁵¹ Se förklaring av begreppet s. 13.

straffrättsligt samarbete som grundas på principen om ömsesidigt erkännande. Se vidare kap. 6.

Vilka skäl som ligger till grund för det svenska kravet på dubbel straffbarhet diskuteras inte i förarbetena till Utlämningslagen utan det slås endast fast att ett sådant krav ger uttryck för en viktig grundsats. Av den principiella inställningen till dubbelstraffbarhet framgår att det är självklart att ett sådant krav skall ställas.⁵²

I förhållande till de nordiska länderna har kravet emellertid tagits bort. Detta motiverades med den stora rättslikhet som föreligger mellan länderna och ett grundmurat förtroende för varandras rättsordningar. Det är därför inte troligt att en situation skall uppstå då en viss gärning är kriminaliserad endast i det ansökande landet. Om en sådan situation skulle uppstå har regeringen alltid fri prövningsrätt och kan avslå en begäran om utlämning trots att några lagliga hinder inte föreligger. Denna ”utväg” poängterades särskilt då kravet på dubbel straffbarhet avskaffades mellan de nordiska länderna.⁵³ Avskaffandet av dubbel straffbarhet möttes, trots möjligheten för regeringen att avslå en utlämningsansökan, med protester från flera remissinstanser då man menade att regleringen innebar ett alltför osäkert skydd för den enskildes rättsäkerhet.

⁵² Prop. 1957:156 s. 44.

⁵³ Prop. 1959:72 s.29.

4 Svensk utlämningslagstiftning

4.1 Allmänt

I det här kapitlet är min avsikt att ge en överskådlig bild av svensk utlämningslagstiftning. Dels vill jag visa hur traditionella rättsprinciper på området avspeglas i den svenska lagen, dels vill jag visa på de särdrag som den svenska lagstiftningen har.

Lag (1957:668) om utlämning för brott, (hädanefter refererad till som Utlämningslagen) reglerar utlämning från Sverige till stater utanför Norden och EU. Lagen bygger i stor utsträckning på den europeiska utlämningskonventionen⁵⁴ från 1957.

För utlämning inom Norden gäller särskilda bestämmelser, *Lag (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge* (I det kommande används förkortningen NordL). NordL är resultatet av nordiskt lagsamarbete och ländernas utlämningslagstiftning är sinsemellan mycket likartad.

För utlämning till länderna inom EU innehöll Utlämningslagen tidigare särskilda regleringar. Dessa regleringar har tillkommit de senaste åren och bygger på två konventioner; Konventionen 1995 om ett förenklat förfarande för utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater⁵⁵ och Konventionen 1996 om utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater⁵⁶. Sedan den 1 januari 2004 regleras emellertid all utlämning till länderna inom EU av *Lag (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder*. Lagen bygger på det inom EU antagna rambeslutet om en europeisk arresteringsorder 2002/584/RIF av den 13 juni 2002.

Lagstiftningen i förhållande till Norden och EU behandlas i kap 5 och samarbetet inom ramen för arresteringsordern i kap. 6.

4.2 Allmänna utlämningslagen

Svensk lagstiftning på utlämningsområdet är inte utformad ur ett reciprocitetsperspektiv, d.v.s. Sverige kräver inte att ett utlämningsavtal med den ansökande staten måste föreligga för att medge utlämning. Detta är

⁵⁴ Supra not 8.

⁵⁵ SÖ 1998:43 Konvention upprättad på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen om ett förenklat förfarande för utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater. Bryssel den 10 mars 1995.

⁵⁶ SÖ 2001:49 Konvention upprättad på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen om utlämning mellan Europeiska unionens medlemstater. Dublin den 27 september 1996.

ett ovanligt förhållningssätt internationellt sett, men Sverige har valt att undvika bilaterala utlämningsavtal för att på så sätt fritt kunna till ställning till en utlämningsansökan utan att behöva ta ställning till ev. folkrättsliga förpliktelser. Om förutsättningarna i Utlämningslagen är uppfyllda kan utlämning medges oavsett om det finns något utlämningsavtal med den ansökande staten. Någon skyldighet att utlämna uppstår däremot inte även om några lagliga hinder inte skulle finnas, utan regeringen har alltid fri prövningsrätt.

Utlämningslagen gäller enbart utländska medborgare då svenska medborgare endast kan utlämnas till andra nordiska länder samt till länder inom EU.⁵⁷ Inför ratificeringen av utlämningskonventionen förklarade Sverige att med svenska medborgare jämställs medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge samt utlänningar domicilierade i Sverige eller i något av dessa länder⁵⁸.

Som nämnts ovan bygger lagen i stor utsträckning på den europeiska utlämningskonventionen och de internationella rättsprinciper som där finns upptagna. Dessa grundläggande och internationellt vedertagna principer innefattar *krav på dubbel straffbarhet*, d.v.s. att gärningen ifråga måste vara kriminaliserad enligt både den ansökande och den anmodade landets lagstiftning *specialitetsprincipen* vilket innebär att det ansökande landet endast har rätt att lagföra den eftersökte för det brott han utlämningen medgivits för och förbudet mot *ne bis in idem*, d.v.s. ett förbud mot att den enskilde döms två gånger för samma sak. Vidare finns ett antal obligatoriska vägransgrunder som förbudet mot utlämning för militära - och politiska brott, förbud mot utlämning om den eftersökte riskerar att ställas inför en ad hoc domstol samt ett förbud mot utlämning i de fall den enskilde riskerar att utsättas för tortyr.

Utlämning skall också nekas i de fall den ansökande statens rättsystem inte uppfyller kraven uppställda i EMRK⁵⁹. Sverige har utöver dessa vägransgrunder ett förbud mot utlämning i de fall det skulle strida mot humanitetens krav.

4.3 Förfarandet

Normalt inleds ett utlämningsförfarande med att en utlämningsframställning ges in till UD. Huvudregeln är att det sker på diplomatisk väg, d.v.s. genom kontakter mellan UD och den ansökande statens ambassad. Sedan framställningen kommit in till UD kopplas ett flertal myndigheter in innan ärendet är berett för regeringen att besluta om huruvida utlämningen skall

⁵⁷ Utlämningslagen 2 §.

⁵⁸ SÖ 1959:65 art. 1.a.

⁵⁹ Varken europeiska utlämningskonventionen eller Utlämningslagen innehåller någon direkt hänvisning till EMRK, men att utlämning skall vägras i de fall den ansökande staten inte uppfyller kraven enligt nämnda konventionen anses numera utgöra en av de vedertagna internationella reglerna på området. Se t.ex. Poncet Gully-Hart 1999, s. 284.

bifallas eller inte.

Från UD överlämnas ärendet till Justitiedepartementet. Hos UD och Justitiedepartementet görs en preliminär bedömning av om hinder mot utlämnande föreligger. Om detta inte är fallet överlämnas ärendet till RÅ för yttrande.⁶⁰ Även här görs en kontroll av att de grundläggande förutsättningarna är uppfyllda innan ärendet överlämnas till en åklagare på lokal nivå för utredning enligt vad som gäller vid förundersökning i brottmål.⁶¹

Utredningen återredovisas sedan till RÅ. Om den eftersökte har samtyckt till utlämning lämnas ärendet direkt till regeringen som beslutar i ärendet. Om samtycke saknas lämnas istället ärendet till HD för yttrande.⁶² HD överlämnar därefter ärendet med sitt yttrande till regeringen. För det fall HD funnit att hinder finns för utlämning får regering inte bifalla ansökan⁶³. Däremot kan regeringen alltid neka utlämning oavsett HD:s avgörande.

4.4 Förutsättningar för utlämning

3.4.1 Krav på dubbel straffbarhet och viss svårighetsgrad

I Utlänningslagen 4 § stadgas att utlämning endast får ske för gärning som motsvarar brott för vilken enligt svensk lag är föreskrivet fängelse i ett år eller mer. Om utlämning beviljas för en gärning som uppfyller de angivna kraven, får utlämning också medges för gärningar som inte bestraffas lika strängt. Det krävs emellertid alltid att de aktuella gärningarna är belagda med straff enligt svensk lag.⁶⁴ Gäller ansökan utlämning för verkställighet av straff krävs att påföljden utgör minst frihetsstraff i fyra månader eller annat omhändertagande på anstalt under motsvarande tid. Denna bestämmelse ger uttryck för en av grundprinciperna på utlämningsområdet, nämligen kravet på dubbel straffbarhet. I den europeiska utlämningskonventionen artikel 2.1 stadgas att utlämning kan ske för gärningar som är kriminaliserade under både den ansökande- och den verkställande statens lagar och som kan leda till minst ett års frihetsberövande. Vissa uppmjukningar av kravet har skett t.ex. genom antagandet av det andra tilläggsprotokollet från 1978⁶⁵ där kraven på dubbel straffbarhet mildrats avseende fiskala brott⁶⁶.

⁶⁰ Utlänningslagen 15 §

⁶¹ 16 §.

⁶² 17 §.

⁶³ 20 §

⁶⁴ 4 § andra stycket.

⁶⁵ Andra tilläggsprotokollet till Europeiska utlämningskonventionen, Strasbourg den 17 mars 1978, SÖ 1979:13.

⁶⁶ Kap 2 art 2. Bestämmelsen slår fast att utlämning inte får vägras endast på den grund att två parter inte har samma typer av skatter.

Det krävs inte att brottet för vilket en person krävs utlämnad direkt faller under någon brottsbeskrivning i svensk rätt utan det är tillräckligt att själva gärningstypen är kriminaliserad⁶⁷. I bedömningen av om kravet dubbelstraffbarhet är uppfyllt beaktas även eventuella objektiva ansvarsfrihetsgrunder såsom nöd och nödvärn etc. En bedömning måste också göras av om uppsåt eller oaktsamhet föreligger. Dessa rekvisit utgör en del i bedömningen av om ett brott överhuvudtaget är begånget. Subjektiva ansvarsfrihetsgrunder faller däremot utanför bedömningen eftersom de inte har någon betydelse för bestämningen av om handlingen utgör ett brott utan får betydelse först vid påföljdsfrågan.

4.5 Vägransgrunder

I §§ 5 – 10 innehåller ett antal obligatoriska vägransgrunder. Detta innebär att utlämning inte får ske om någon av de omständigheter som beskrivs föreligger. Bestämmelserna i 5-7 §§ motsvaras till stor del av bestämmelser i europeiska utlämningskonventionen.

4.5.1 Militära brott

Historiskt sett har militära brott undantagits från utlämnings-samarbete då det har en stark inrikespolitisk karaktär och därför inte ansetts lämpligt för straffrättsligt samarbete

I 5 § stadgas att utlämning inte får ske gärningar som avser brott av krigsman. Förbudet är preciserat till att omfatta gärningar som avses i 16 kap. BrB eller i 21 kap. BrB. Förbudet hindrar emellertid inte att utlämning sker om gärningen även innefattar ett annat brott av icke militär karaktär⁶⁸ d.v.s. för brott som också kan begås av civila som t.ex. våldtäkt och mord.

4.5.2 Politiska brott

Att politiska brott undantas från internationellt samarbete på det straffrättsliga området är internationellt vedertagen praxis⁶⁹. Historiskt har undantaget sin grund i 1700-talets ideologier om frihet och demokrati. Att undanta politiska motståndare från utlämnings-samarbetet byggde på uppfattningen om det legitima i att göra uppror mot makten. Detta synsätt anas i viss mån fortfarande i de tre skäl som traditionellt brukar anges för regleringen. Det s.k. *humanitära* argumentet syftar till att skydda den enskilde från att utsättas för en partisk rättegång. Eftersom brottet är av politisk karaktär och personen ifråga regimotståndare anses en risk för godtycklig behandling föreligga. För det andra brukar *neutralitetshänsyn* anges som en bakomliggande orsak. I ett utlämningsärende måste den anmodade staten granska brottet ifråga. För det fall det handlar om ett

⁶⁷ Jmf NJA 1993 s. 137, NJA 2000 s. 73 och NJA 2002 s. 237.

⁶⁸ Lag 1994:2066.

⁶⁹ Bassiouni 1974, s. 372.

politiskt brott blir frågan särskilt känslig eftersom den anmodade staten oundvikligen måste förhålla sig till den politiska situationen i det ansökande landet vilket kan leda till att den anmodade staten anklagas för att blanda sig i den ansökande statens inre angelägenheter. För att undvika sådana prekära situationer är det enklare att utesluta politiska brott från utlämnings-samarbetet a priori. Slutligen kan undantaget motiveras utifrån ett rättspolitiskt ställningstagande. Ett politiskt brott har ofta en stark lokal karaktär eftersom det är riktat mot en enskild stat och dess intressen. På grund av denna begränsning har de politiska brotten ansetts falla utanför det område inom straffrätten som är relevant för stater att ha ett straffrättsligt samarbete inom.⁷⁰

Enligt Utlämningslagen 6§ är utlämning för politiska brott förbjuden. För de fall den aktuella gärningen övervägande har karaktären av ett icke politiskt brott får utlämning emellertid medges enligt 2 st.⁷¹. Någon enhetlig internationellt erkänd definition av vad som utgör ett politiskt brott finns inte. Även i Sverige förekommer olika tolkningar av begreppet. Normalt sker en uppdelning mellan s.k. *absolut* politiska brott och *relativt* politiska brott. Till gruppen absolut politiska brott hör gärningar som är direkt riktade mot staten såsom högmålsbrott, uppror, spioneri osv. Gruppen relativt politiska brott omfattar däremot gärningar som är straffbelagda som vanliga brott, t.ex. mord och stöld, men där gärningsmannen har ett politiskt motiv. I förarbetena till Utlämningslagen konstateras att det inte finns förutsättningar att närmare definiera vad som skall utgöra ett politiskt brott utan att tolkningen av ett enskilt brotts karaktär görs utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.⁷² Det kan emellertid anses stå klart att terroristdåd som har till syfte att bryta ner det rådande samhällsskiktet för att på längre sikt uppnå politiska förändringar inte omfattas av begreppet politiska brott.⁷³

De försök att på ett internationellt plan definiera begreppet tar ofta sin utgångspunkt i ett försök att definiera vad som *inte* är ett politiskt brott. Så är t.ex. fallet i de konventioner som upprättats på området, se nedan. Förbudet för utlämning av politiska brott återfinns i utlämningskonventionens art. 3.1. I konventionen har förbudets omfattning inskränkts något genom att brott riktade mot ett lands statsöverhuvud eller medlemmar av dennes familj inte skall behandlas såsom politiska brott. Sverige har reserverat sig mot denna bestämmelse och förbehållit sig rätten att utifrån omständigheterna i varje enskilt fall bedöma huruvida gärningen skall betraktas som politisk.⁷⁴

Konventionens förbud mot utlämning för politiska brott begränsades ytterligare genom tilläggsprotokollet från 1975⁷⁵ då brott mot

⁷⁰ För vidare diskussion om skäl för stadgandet se Påle 2003, s. 180 ff.

⁷¹ För tillämpning av innebörden i st. 2 se NJA 1972 s. 358 och NJA1982 s. 520.

⁷² Prop. 1957:156 s. 55. Se även Jareborg, Asp, 1995, s 136 f.

⁷³ Danelius 1982, s. 630. se även Påle 2003 s. 190.

⁷⁴ SÖ 1959:65 2.c.

⁷⁵ Tilläggsprotokoll till den europeiska konventionen om utlämning, Strasbourg 15 oktober 1975, SÖ 1976:27.

mänskligheten, vissa brott beskrivna i Genèvekonventionen från 1949 samt andra brott mot krigslagar utöver Genèvekonventionen undantogs från förbudet. Även i dessa fall har Sverige reserverat sig mot inskränkningen av förbudet att utlämna för politiska brott.⁷⁶

Även vad gäller andra konventioner som kan påverka tolkningen av vad som utgör ett politiskt brott har Sverige reserverat sig.⁷⁷ I Konventionerna har de anslutande länderna ofta givits möjlighet att välja mellan att lagföra eller utlämna. På grund av Sveriges förhållandevis vida jurisdiktionsregler har reservationerna ovan sällan inneburit några problem för Sverige att ansluta sig.

Den svenska inställningen kan sammanfattas som en ovilja att på förhand kategorisera vissa brott som politiska och man har istället förbehållit sig rätten att själv göra bedömningen i varje enskilt fall. Förbudet av utlämning för politiska brott finns med i samtliga Sveriges bilaterala utlämningsavtal⁷⁸. Denna restriktiva hållning gäller däremot inte i förhållande till övriga nordiska länder och inom EU.⁷⁹

4.5.3 Risk för förföljelse

I Utlänningslagens 7 § finns ett förbud mot att utlämna en person som på grund av sin härstamning, tillhörighet till en viss samhällsgrupp, religiösa eller politiska uppfattning eller på grund av andra politiska omständigheter riskerar att utsättas för svår förföljelse antingen i den ansökande staten eller i annan stat till vilken han riskerar att sändas vidare. Förbudet finns intaget i Sveriges samtliga bilaterala utlämningsavtal. Formuleringen tillkom för att stämma överens med 1954 års utlämningslagslag som i sin tur byggde på 1951 års Genèvekonvention och dess non-refoulement förbud i art. 33⁸⁰.

Ur ett folkrättsligt perspektiv skulle ett utlämnande till ett land där den eftersökte ifråga riskerar att utsättas för förföljelse strida mot 1951 års konvention såväl som mot FN:s tortyrkonvention, FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter som mot EMRK, om förföljelsen skulle klassificeras som tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Bestämmelsen kan användas för att belysa det anmodande landets ansvar för den fortsatta behandlingen i det ansökande landet och vid ev. vidareutlämning.

⁷⁶ SÖ 1975:27 kap 1. art 1.

⁷⁷ T.ex. kan nämnas FN:s konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord, SÖ 1952:64, art VII och prop. 1952:71, 1988 års Wienkonvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen, SÖ 1991:41, och Europeiska konventionen av bekämpandet av terrorism, SÖ 1977:12.

⁷⁸ Se t.ex. de bilaterala utlämningsavtalen med USA (SÖ 1963:17, art V p.5) Australien (SÖ 1974:3 III p. 1 a) och Kanada (2001:42, art. 3 p.a).

⁷⁹ Se vidare kap 5.

⁸⁰ SÖ 1954:55.

4.5.4 Humanitära skäl

Bestämmelsen i 8 § förbjuder utlämning ifall det med hänsyn till den eftersöktes personliga förhållanden skulle vara uppenbart oförenligt med humanitetens krav. Med personliga förhållandena avses främst ungdom eller hälsotillstånd men även personliga förhållanden i övrigt kan beaktas. I praxis har den eftersöktes anknytning till Sverige ofta åberopats.⁸¹ Bestämmelsen är utformad så att de personliga omständigheter som kan vara aktuella vägs mot den begångna gärningens svårighetsgrad och det ansökande landets intresse av att utlämningen kommer till stånd. I princip är det fråga om ett undantagsfall där hänsynen till den eftersökta väger ojämförligt tyngre än intresset av att utlämning kommer till stånd.

Bestämmelsen har ingen motsvarighet i den europeiska utlämningskonventionen men Sverige har i ett tillägg till konventionen förbehållit sig rätten att vägra utlämning i de fall man anser en utlämning vara uppenbart oförenlig med humanitetens krav⁸². I förarbetena till Utlämningslagen anges grunderna för tillägget och lagbestämmelsen. Här understryks att utlämning innebär att den enskilde utsätts för en mycket ingripande åtgärd, särskilt i de fall det ansökande landet inte är den eftersöktes hemland. Avsikten med stadgandet är att skapa en möjlighet att avslå en begäran om utlämning, även i de fall de formella kraven är uppfyllda, om det finns anledningar hänförliga till individens ungdom, hälsa eller andra omständigheter. Bestämmelsen diskuterades även utifrån den s.k. fria prövningsrätten. I förhållande till de länder med vilka Sverige saknar utlämningsavtal kan en begäran alltid avslås med hänvisning till regeringens fria prövning. I förhållande till länder anslutna till den europeiska utlämningskonventionen och med vilka utlämningsförfarande regleras utifrån Utlämningslagen ansågs det emellertid viktigt att skapa ett utrymme för humanitära överväganden.

Begreppet ”personliga förhållanden” innebär att endast de omständigheter beaktas som är hänförliga till just den individ som riskerar att utlämnas. Andra omständigheter som t.ex. generell kritik mot fängelseförhållandena i det ansökande landet beaktas inte i sig utan bara med utgångspunkt i hur den aktuella personen skulle drabbas.⁸³

Utlämningslagen innehåller ingen bestämmelse som mera allmänt tar sikte på förhållandena i det ansökande landet och den fortsatta behandlingen där. Som nämnts ovan innehåller EMRK bestämmelser som i vissa fall kan appliceras på utlämningsärenden och HD har i några fall beaktat EMRK utöver bestämmelserna i Utlämningslagen⁸⁴.

⁸¹ Se t.ex. NJA 1987 s. 825 och NJA 2000 s. 128. I inget av fallen ansågs personernas anknytning till Sverige utgöra hinder mot utlämning enl. 8§.

⁸² SÖ 1959:65 förklaring 2a.

⁸³ Rättsfallet NJA 1993 s. 242 visar på ett sådant resonemang.

⁸⁴ NJA 2000 s. 243 och NJA 2002 s.624.

Mellan bedömningen enligt 8 § och artikel 3 finns en betydande skillnad. Vid bedömningen av 8 § tillämplighet vägs den ansökande statens intresse av att utlämningen kommer till stånd in i bedömningen av huruvida en utlämning p.g.a. den eftersöktes personliga förhållanden skulle vara uppenbart oförenligt med humanitetens krav. Vid en bedömning enligt artikel 3 beaktas däremot inte alls den ansökande statens intressen. Om det finns risk för att den förväntade behandlingen i den ansökande staten blir sådan som avses i artikel 3 är det i strid med artikeln att medge utlämning. Genom att EMRK gäller såsom lag i Sverige kan man säga att ytterligare en vägrarandsgrund till skydd för individens intressen tillkommit.

4.6 Krav på viss bevisning

Ur rättsäkerhetssynpunkt är kravet på bevisning centralt. Med hänsyn till det ingrepp utlämning innebär för individen och med tydlig hänvisning till rättsäkerheten finns vissa krav på bevisning uppställda i Utlämningslagen.⁸⁵ I 9 § första stycket stadgas att utlämning för verkställande av frihetsstraff inte får medges med mindre domen stöds av utredningen och inte heller ”eljest föranleder allvarlig erinran”. Utöver själva domen krävs således stöd i utredningen i övrigt för att domen är riktig. Några regleringar för arten och omfattningen av denna bevisning finns emellertid inte närmare angivet i lagen.⁸⁶

När utlämning söks för lagföring krävs utöver ett häktningsbeslut att sannolika skäl föreligger för att personen begått handlingen. En utredning måste medfölja ansökan så att en bedömning kan göras av om det finns sannolika skäl för att den som begärs utlämnad har begått det påstådda brottet. Misstankegraden är således lika hög som när det är fråga om häktning enligt svensk lag.

Dessa beviskrav gäller endast om någon överenskommelse med den ansökande staten saknas. Enligt 9 § tredje stycket är det möjligt att i en överenskommelse föreskriva att domar och häktningsbeslut skall godtas. Detta är fallet i förhållande till alla länder som tillträtt den europeiska utlämningskonventionen⁸⁷ eller med vilka Sverige ingått ett bilateralt utlämningsavtal. I praktiken är dessa de vanligaste fallen. Det bör poängteras att domens eller häktningsbeslutets presumtionsverkan inte är absolut. Om det framgår att en dom eller ett häktningsbeslut är uppenbart

⁸⁵ I förarbetena till utlämningslagen anges att ett visst beviskrav är av stor betydelse från rättsäkerhetssynpunkt. Se prop. 1957:156 s. 16-17 och 62-65.

⁸⁶ Någon detaljgranskning av domen behöver inte göras, men den åberopade domen skall fylla en rimlig standard, NJA II 1958 s. 29. HD har även prövat frågan i NJA 1978 s. 671. Här ansågs straffets längd, sammanlagt 59 år, samt anmärkningar mot den utredning som åberopats till stöd för domarna utgöra hinder enligt 9 § första stycket Utlämningslagen.

⁸⁷ Bestämmelser av detta slag finns i den europeiska utlämningskonventionen, art. 12, de bilaterala avtalen med USA, samt, såvitt avser domar, med Australien och Kanada.

oriktigt skall beslutet inte godtas.⁸⁸ Presumptionsregeln kan endast åberopas om vissa rättsäkerhetsgarantier är uppfyllda. I förarbetena till Utlämningslagen understryks vikten av att presumptionen kan omkullkastas genom att den tilltalade har möjlighet att lägga fram bevisning.⁸⁹

För utevarodomar gäller särskilda regler. En sådan dom som meddelats utan att den tilltalade varit närvarande får endast godtas om den dömdes rättighet att försvara sig likväl kan anses ha blivit nöjaktigt tillgodosedd, eller den ansökande staten lämnar en försäkran om att den dömde kan påkalla en ny domstolsprövning där hans rättigheter tillgodoses.

Reglerna om utevarodomar baserar sig på en bestämmelse i 1978 års tilläggsprotokoll till den europeiska utlämningskonventionen⁹⁰. Dessa har tillkommit för att hindra att den anmodade staten bifaller en utlämningsframställan i de fall den ansökande staten åsidosatt reglerna i EMRK om en rättssäker process. Detta innebär att art. 6 i EMRK där den tilltalades minimirätter, däribland rätten att försvara sig, direkt beaktas i utlämningsprocessen vad gäller granskningen av den dom som ligger till grund för utlämningsansökan. HD har behandlat frågan i NJA 2000 s. 244 där hinder mot utlämning ansetts föreligga p.g.a. att den eftersöktes rätt att försvara sig inte har tillgodosetts i tillräcklig utsträckning.⁹¹

4.7 Övriga hinder

4.7.1 Ne bis in idem

Ne bis in idem (inte två gånger i samma sak) är en allmänt erkänd princip inom straffrätten och så även på utlämningsområdet⁹². Principen finns uttryckt i den europeiska utlämningskonventionen⁹³ och i FN:s konvention om politiska och medborgerliga rättigheter⁹⁴. Syftet bakom principen är att skydda individen från att dömas för samma gärning mer än en gång.

I Utlämningslagen återfinns den i 10 § som stadgar att utlämning inte får ske om det i Sverige har meddelats dom angående den aktuella gärningen eller om beslut att inte väcka talan har meddelats med stöd av 20 kap. 7 § rättegångsbalken. Enbart den omständigheten att åtal har väckts i Sverige utgör inte hinder för utlämning utan faller under regeringens fria prövningsrätt.

⁸⁸ 9 § tredje stycket. NJA 1972 s. 358, NJA 1975 s. 115 och 1978 s. 671. I samtliga fall godtogs domen eller häkttningsbeslutet. Däremot vägrades utlämning i NJA 1995 C45 till Frankrike då den eftersökte ansågs ha alibi för tidpunkten för det angivna brottet.

⁸⁹ Prop. 1957:56 s. 33.

⁹⁰ TP 1978 art. 3, SÖ 1979:13.

⁹¹ Jfr NJA II 1979 s. 322 och NJA 1984 s. 903.

⁹² För diskussion om principens betydelse se t.ex. Bassiouni 1974 s. 450-458 och Poncet, Gully-Hart 1999 s. 298.

⁹³ Art. 9 Principen om ne bis in idem har vidareutvecklats i de båda tilläggsprotokollen från 1975 och 1978 och kommit att omfatta även tidiga delar av processen.

⁹⁴ Art. 14.

10 § andra stycket förbjuder utlämning i de fall brottet skulle vara förfallet enligt svensk lag. Regler om preskription återfinns i den europeiska utlämningskonventionen, art. 10, där det stadgas att utlämning inte skall ske om preskription inträtt i antingen den ansökande eller den anmodade staten. Genom TP II har bestämmelsen utvidgats till att även omfatta de situationer då handlingen omfattas av amnesti i den anmodade staten, förutsatt att denna stat haft jurisdiktion i det aktuella fallet. Bestämmelsen kan sägas vara en förlängning av principen om dubbel straffbarhet och innebär att utlämning av en person inte skall medges för ett brott som han inte längre kan straffas för enligt lagarna i det anmodade landet.⁹⁵

Särskilda regler gäller om lagakraftgående dom meddelats av någon annan stat än den som gjort framställningen om utlämningen.⁹⁶ Bestämmelsen är inte heller absolut utan får frångås om det finns internationell överenskommelse som gäller mellan Sverige och den ansökande staten⁹⁷.

4.7.2 Specialitetsprincipen

Specialitetsprincipen hör liksom bestämmelsen om *ne bis in idem* till en av de traditionella rättsprinciper på utlämningsområdet som är allmänt erkända i internationell rätt.⁹⁸ Regeln hindrar den ansökande staten från att lagföra eller verkställa straff för andra brott än det eller de som utlämningen medgivits för. Av art. 14 i europeiska utlämningskonventionen kan man utläsa att regeln inte är absolut. Förbudet att åtala, lagföra eller verkställa straff för andra handlingar än de för vilka utlämningen medgivits upphör om den enskilde samtycker till att så får ske⁹⁹ eller om individen inte lämnar den stats territorium, till vilken han blivit utlämnad, inom 45 dagar¹⁰⁰.

Specialitetsprincipen finns i Utlänningslagen 12 § 1p. Innebörden är densamma som i europeiska utlämningskonventionen. Enligt 24 § kan emellertid regeringen på förfrågan av den ansökande staten medge undantag från regeln förutsatt att det brott som frågan avser är sådant att det hade kunnat ge upphov till utlämning.

Mellan kravet på dubbelstraffbarhet och specialitetsprincipen finns ett nära samband. Bara genom specialitetsprincipen kan den anmodade staten försäkra sig om att kravet på dubbel straffbarhet uppfylls och att den eftersökte inte lagförs eller straffas för några andra brott än de som utlämningen medgivits för. Den anmodade staten hade kunnat vägra utlämning om den vetat att lagföring eller straffverkställighet skulle ske även för andra brott än de som utlämningen avsåg.

⁹⁵ Poncet, Gully-Hart 1999 s. 300.

⁹⁶ 10 § fjärde stycket.

⁹⁷ 10 § andra stycket.

⁹⁸ Se Bassiouni 1974, s 352.

⁹⁹ Europeiska utlämningskonventionen art. 14 a.

¹⁰⁰ Europeiska utlämningskonventionen art. 14 b.

Det är genom den anmodande statens försorg som den ansökande staten får jurisdiktion över den eftersökte *in personam*. Om inte utlämningen medgivits hade den ansökande staten endast kunnat döma den eftersökte *in absentia*. Genom att medverka till utlämning utsätter den anmodade staten den enskilde för ett straffrättsligt förfarande. Det är därför naturligt att den anmodade staten vill behålla kontrollen över processen såtillvida att den enskilde inte lagförs eller straffas för några andra brott än sådana den anmodade staten är villig att medverka till och som uppfyller de krav den nationella lagstiftningen ställer upp för att medge utlämning.

En bestämmelse som kan sägas vara en förlängning av specialitetsprincipen är förbudet mot vidareutlämning till tredje stat. Den ansökande staten har inte rätt att utlämna en person vidare utan att den anmodade staten har givit sitt samtycke¹⁰¹. För att vidareutlämning skall kunna ske krävs att samma krav är uppfyllda som gäller vid utlämning.

4.7.3 Förbud mot extraordinär domstol

Utlämningsarbetet vilar på ett förtroende för de inblandade staternas dömande myndigheter. Detta förtroende gäller dock enbart de ordinarie domstolarna och s.k. *ad hoc tribunaler* faller utanför detta samarbete eftersom det kan finnas anledning att ifrågasätta rättsäkerheten i de fall en domstol uppställts enbart för ett särskilt ändamål.¹⁰² Bestämmelsen anses utgöra en av de allmänt vedertagna rättsprinciper på utlämningsområdet som är internationellt erkända¹⁰³ men finns inte särskilt upptagen i europeiska utlämningskonventionen.

Sverige har vid anslutningen till nämnda konvention förbehållit sig rätten att föreskriva att en person inte får ställas inför domstol som är uppställd enbart för tillfället eller för särskilda undantagsförhållanden samt att vägra utlämning för straffverkställighet beslutad av sådan domstol.¹⁰⁴ Förbudet återfinns i utlämningslagen 12 § 2 punkten. Regeringen har dock möjlighet att medge undantag från förbudet om det är förenligt med rättsäkerheten.¹⁰⁵

¹⁰¹ Europeiska utlämningskonventionen art. 15, Utlämningslagen 24 §.

¹⁰² För diskussion se Påle 2003 s. 309.

¹⁰³ Poncet, Gully-Hart 1999 s. 284.

¹⁰⁴ SÖ 1959:65, reservation till art. 1, förbehåll 2 a.

¹⁰⁵ Det finns således inget hinder för Sverige att bifalla en utlämning till t.ex. krigsribunalerna i Rwanda eller f.d. Jugoslavien .

5 Samarbete inom Norden och EU

5.1 Det nordiska samarbetet

Mellan de nordiska länderna finns ett väl fungerande samarbete på det straffrättsliga området. Samtliga de nordiska länderna har tillträtt den europeiska utlämningskonventionen, men valt att ytterligare fördjupa och förenkla utlämningsförfarandet länderna emellan. Istället för att utverka ytterligare en konvention bestämde man sig för att antaga lika lagstiftning vilket för Sveriges del resulterade i *Lag (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge* (NordL). Syftet med lagsamarbetet var att förena största möjliga enkelhet med betryggande rättsäkerhet.¹⁰⁶ Den nära rättsgemenskapen mellan länderna ansågs vara en nödvändig faktor för att detta syfte skulle kunna uppnås.

Samarbetet innebär inte någon skyldighet att medge varje framställning om utlämning, men av förarbetena framgår att en lagligen grundad utlämningsframställning som regel bör efterkommas, om inte särskilda skäl talar emot.¹⁰⁷

I förhållande till Utlämningslagen innebar NordL en uppmjukning på flera punkter. De största förändringarna bestod i att det blev möjligt att utlämna också svenska medborgare, att kravet på dubbel straffbarhet slopades och att utlämning även för politiska brott kunde ske. Förfarandet ändrades från att ha skett via den diplomatiska vägen till att kontakt togs direkt mellan de berörda ländernas myndigheter.

Jag avser här att mycket kort redogöra för de viktigaste skillnaderna mellan NordL och utlämningslagen och de bakomliggande skälen till att dessa förändringar, vilka utgör ett avsteg från de traditionella principerna på utlämningsområdet, godtas.

5.1.1 Förutsättningar för utlämning

NordL ställer inte upp något krav på dubbel straffbarhet vilket innebär att gärningen endast behöver vara straffbelagd enligt det ansökande landets lag. Lagen innehåller följaktligen inte heller något förbud mot att utlämna för ett brott som skulle vara förfallet enligt svensk lag. För att utlämning skall kunna ske ställs dock vissa krav på brottets svårighetsgrad. I de fall utlämning begärs för lagföring får inte brottet vara sådant att endast böter kan utdömas. I fråga om verkställighet av straff medges utlämning endast i de fall påföljden utgör frihetsstraff eller annan frihetsberövande åtgärd.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Prop. 1959:72 s. 9.

¹⁰⁷ Prop. 1959:72 s. 9.

¹⁰⁸ NordL 3§.

Borttagandet av kravet på dubbel straffbarhet gäller dock inte i de fall det är fråga om ett politiskt brott enligt NordL 4 §.

Slopade krav på dubbel straffbarhet var den förändring som mötte mest motstånd vid införandet av NordL. Trots att det i förarbetena framhålls att ytterst få situationer skulle kunna uppstå där en gärning inte är kriminaliserad i både det ansökande och den anmodade landet på grund av den långtgående rättslikheten som föreligger i länderna ansågs borttagandet av principen innebära en alltför långtgående urholkning av den enskildes rättsskydd. Departementschefen framhöll att regeringen med tillämpning av den s.k. fria prövningsrätten skulle kunna avslå en begäran av utlämning i de fall en gärning inte uppfyllde kravet på dubbel straffbarhet. Denna möjlighet ledde till att han ansåg att slopande av principen trots vissa problem kunde införas.

5.1.2 Specialitetsprincipen

En annan skillnad i förhållande till Utlänningslagen är uppmjukningen av specialitetsprincipen. Utgångspunkten är att det ansökande nordiska landet kan lagföra eller låta den enskilde avtjäna straff också för handlingar som inte finns upptagna i utlämningsansökan¹⁰⁹. Bestämmelsen hänger ihop med att något krav på dubbel straffbarhet inte ställs utom när det är fråga om utlämning av svenska medborgare eller för politiska brott.

Uppmjukningen av specialitetsprincipen gäller dock inte i förhållande till svenska medborgare såvida de inte samtyckt till ett sådant förfarande inför domstol eller regeringen lämnat tillstånd. I frågor om vidareutlämning gäller däremot alltid att regeringen måste ge sitt tillstånd. Detta gäller oavsett den eftersöktes nationalitet.

5.1.3 Politiska brott

Till skillnad från Utlänningslagen är utlämning för politiska brott tillåten under vissa förutsättningar inom ramen för det nordiska samarbetet. Regleringen gäller emellertid endast för utländska medborgare. Vidare gäller att gärningen för vilken utlämning begärs måste vara straffbelagd också enligt svensk rätt. I dessa fall bibehålls alltså ett krav på dubbel straffbarhet. Utlämning för politiska brott faller utanför det förenklade förfarande som i övrigt tillämpas mellan de nordiska länderna. Beslut i frågan får inte, som vid fråga om andra brott, fattas av RÅ utan skall beslutas av regeringen enligt 15 §.

Av förarbetena framgår att utlämning för politiska brott endast får ske under ”normala” förhållanden.¹¹⁰ Om förhållandena ändras skall lagen sättas ur spel och Utlänningslagen gälla också gentemot de nordiska länderna. Detta

¹⁰⁹ För de fall de aktuella brotten är politiska krävs emellertid samtycke enl. 7 § 1 st.3 p.

¹¹⁰ Prop. 1959:72 s. 8 f och 27. Se också Dahlberg, Drangel, Kring, 1984 s.597.

uttalande av departementschefen föranleddes av att flera remissinstanser uttryckt oro för den enskildes rättsäkerhet i tider av politisk oro.

NordL saknar någon motsvarighet till Utlänningslagens 7 § om förbud mot utlämning då risk för förföljelse föreligger. Av förarbetena framgår att någon risk för sådan förföljelse inte bedöms föreligga i de nordiska länderna. För det fall det skulle bedömas finnas en sådan risk är det enligt departementschefen självklart att utlämning skall vägras med användandet av den fria prövningsrätten.¹¹¹

Både avskaffandet av politiska brott och frånvaron om en specifik vägransgrund i de fall risk för förföljelse i det ansökande landet är ett tecken på det förtroende för varandras rättsordningar som finns mellan de nordiska länderna. Som en ”säkerhetsventil” i de fall tillämpningen av lagen skulle strida mot den allmänna rättsäkerheten finns regeringens fria prövningsrätt.

5.1.4 Förfarandet

Normalt inleds ett utlämningsförfarande genom att kontakt tas via diplomatiska kanaler. För att uppnå syftet om förenkling av utlämningsprocessen ändrades detta förhållande så att de berörda myndigheterna istället skulle kunna ta direkt kontakt med varandra.¹¹² Polis- eller åklagarmyndigheten i det ansökande landet gör en framställning direkt till RÅ eller, om vetskap finns om var den eftersökte personen befinner sig, till en lokal åklagare.¹¹³ En stor skillnad i förhållande till Utlänningslagen är att åklagaren i det anmodade landet inte gör någon värdering av bevisen mot den som begärs utlämnad.¹¹⁴ Bevisvärderingen ankommer således fullt ut på den ansökande staten. Även i förhållande till utomnordiska stater som anslutit sig till den europeiska utlämningskonventionen gäller som bekant att domen eller häktningsbeslutet i den ansökande staten skall godtas, men i dessa fall gäller godtagandet av besluten endast så länge domslutet eller häktningsbeslutet inte är uppenbart oriktigt. Något motsvarande förbehåll finns emellertid inte i NordL. Beslut om dom eller häktning krävs dessutom endast i de fall den eftersökte inte samtycker till utlämningen. Om den eftersökte samtycker till utlämning är samtycket tillräckligt för att utlämning skall kunna ske.¹¹⁵

För förundersökningen gäller att åklagaren ska utreda i enlighet med vad som enligt rättegångsbalken är stadgat förundersökning i brottmål¹¹⁶. Eftersom utlämningsmyndigheten inte prövar bevisningen görs inte någon utredning av själva brottet. Av detta följer att förundersökningen endast är avsedd att klargöra om det föreligger förutsättningar att utlämna enligt NordL.

¹¹¹ Prop. 1959:72 s. 34.

¹¹² Prop. 1959:72 s. 25 och 39. Se även Dahlberg, Drangel, Kring, 1984 s. 598.

¹¹³ NordL 9§.

¹¹⁴ Jmf Utlänningslagen 9§.

¹¹⁵ Samtycke avges enligt 10 § till åklagaren.

¹¹⁶ 10 § NordL. Offentlig försvarare skall förordnas som vid en vanlig brottsutredning.

För användning av tvångsmedel krävs inte någon särskild utredning utöver vad som framgår av utlämningsframställningen. Någon undersökning av huruvida sannolika skäl föreligger för misstanke om det uppgivna brottet krävs således inte.¹¹⁷ Skillnaderna i förhållande till utomnordiska utlämningsärenden bygger på förtroendet för det ansökande landets myndigheter. All bevisprövning ligger hos den ansökande staten. Dock har alltid regeringen möjlighet till s.k. fri prövning och någon skyldighet att överlämna finns inte.

Medan utlämning normalt är en fråga stater emellan och besluten tas av regeringarna ser förfarandet annorlunda ut vad gäller det nordiska samarbetet. I enklare fall kan utlämningsärendet helt avgöras av åklagare på lokal nivå.¹¹⁸ Detta förutsatt att det inte finns några hinder eller skäl mot att medge utlämning och att den eftersökte samtycker. I de fall utlämningsfrågan är mer komplicerad t.ex. fråga om ett politiskt brott, konkurrerande framställningar från olika länder eller den eftersökte är svensk medborgare¹¹⁹ skall frågan via RÅ lämnas till Justitiedepartementet varefter regeringen beslutar i ärendet. Om det finns särskilda skäl skall regeringen inhämta yttrande från HD. Liksom i de fall som regleras av Utlämningslagen skall regeringen avslå utlämningsansökan i de fall HD finner att hinder mot utlämning föreligger.

5.1.5 Regeringens fria prövningsrätt

Som nämnts ovan innebär NordL ingen absolut skyldighet för Sverige att bifalla en framställning om utlämning. Regeringen har alltid möjlighet att avslå en framställning genom användandet av den s.k. fria prövningsrätten. I lagen är denna möjlighet uttryckt så att en person under angivna förutsättningar ”må” utlämnas och alltså inte ”skall”. Av förarbeten framgår att den fria prövningsrätten kan fungera som regulator i de fall det förenklade förfarandet skulle ge upphov till situationer då det lagtekniskt inte finns något hinder mot att utlämna, men det på grund av omständigheterna i det enskilda fallet skulle vara stötande att utlämna någon¹²⁰. Som exempel anges situationen då gärningen i fråga inte är straffbelagd i Sverige eller när fråga är utlämning för politiska brott. Utgångspunkten är emellertid att en framställning som uppfyller kraven i lagen skall bifallas. I praxis har avslag med användande av den fria prövningsrätten förekommit sparsamt.¹²¹

Det nordiska samarbetet har i internationella sammanhang ofta framhållits som ett exempel på ett väl fungerande och effektivt samarbete.¹²² En viktig faktor som bör framhållas och som legat till grund för utformningen av den

¹¹⁷ Prop. 1982/83:91 s. 40.

¹¹⁸ 15 § NordL.

¹¹⁹ NordL 15 §.

¹²⁰ Uttalande av departementschefen i prop. 1959:72 s. 27.

¹²¹ Dahlberg, Drangel, Kring, 1984, s. 605.

¹²² Se Poncet, Gully-Hart 1999, s. 279.

gemensamma regleringen är den nära samhörigheten i rättsligt hänseende som finns mellan länderna. Till skillnad från samarbetet på EU nivå har likheterna mellan ländernas rättsordningar varit en förutsättning för ett förenklat utlämningsförfarande i stället för ett medel att uppnå tillnärmning.

5.2 Utlämnings-samarbete inom EU

5.2.1 Bakgrund

Tanken bakom skapandet av Europeiska Gemenskapen, att upprätta en gemensam marknad och att verka för ekonomisk och social integration mellan medlemsstaterna¹²³, har i takt med att principen om fri rörlighet genomförts, lett till ett allt större intresse för samarbete även vad gäller rättsliga och inrikesfrågor. Avsaknaden av inre gränser har inte bara förenklat rörligheten för varor, personer, tjänster och kapital, utan har också inneburit att den organiserade brottsligheten fått lättare att verka över gränserna och därmed ett ökat behov av samarbete för att motverka den internationella kriminaliteten.

Sedan sjuttioalet har olika försök gjorts till gemensamma insatser för att bekämpa den internationella brottsligheten. Trots brist på både fasta strukturer för sådana former av samarbete och det faktum att EG fördraget inte tillhandahåller någon laglig grund för detsamma, så bildades olika grupper på ad hoc basis. Som exempel kan nämnas TREVI¹²⁴ som bildades 1976 efter ett beslut taget av EG: s dåvarande justitieministrar, och Ad Hoc Immigration group som bildades 1986. Dessa samarbetsätt var på flera sätt problematiska då de olika grupperna ledde till en något oorganiserad konstellation av kommittéer som brast i effektivitet, öppenhet och vars jurisdiktion ofta överlappade varandra.¹²⁵

5.2.2 Amsterdamfördraget

Amsterdamfördragets ikraftträdande innebar stora förändringar för det mellanstatliga samarbetet i rättsliga och inrikes frågor. Flera viktiga samarbetsområden flyttades över från den tredje pelaren till den första. Detta gällde t.ex. gränskontroller, asyl och invandring samt de civilrättsliga delarna av det rättsliga samarbetet. Schengensamarbetet blev genom fördraget en del av EU¹²⁶. Målet var att skapa förutsättningar så att den fria rörligheten av personer skulle kunna genomföras. Som ett av EU: s huvudmål förklarades upprättandet av ett sammanhängande område med

¹²³ Romfördraget art 2.

¹²⁴ TREVI stod för Terrorism, Radicalism, Extremism et Violence International.

¹²⁵ Ferola Laura, The fight against organized crime in Europe building an area of freedom, security and justice in the EU, 30 International Journal of Legal Information. 53, s 2.

¹²⁶ Ds 1997:64 s.26-27.

frihet, säkerhet och rättvisa¹²⁷. Inom detta område skall unionens mål vara att ge medborgarna en hög grad av säkerhet¹²⁸.

Samarbetet på det straffrättsliga och det straffprocessrättsliga området förblev mellanstatligt. Traditionellt sett har straffrätten ansetts tillhöra nationalstatens kärnområde¹²⁹ och få stater har velat släppa detta område ifrån sig. Samarbetet utvidgades emellertid betydligt och i artikel 29 listas nio punkter för vad som anses vara frågor av gemensamt intresse och som därför skall ingå i samarbetet inom ramen för den tredje pelaren. Underlättande av utlämning mellan medlemsstaterna tas bl.a. upp som en av punkterna¹³⁰.

5.3 EU- konventionerna om utlämning

Inom ramen för EU: s tredje pelare utarbetades två konventioner om utlämning, Konventionen 1995 om ett förenklat förfarande för utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater (nedan kallad *1995 års konvention*)¹³¹ och Konventionen 1996 om utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater (nedan kallad *1996 års konvention*). Konventionerna var tänkta att komplettera den europeiska utlämningskonventionen och att utgöra ett led i strävandet mot ett enklare utlämningsförfarande inom EU.

Sedan den 1 januari 2004 regleras som bekant all utlämning inom EU av *Lag (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder* (nedan kallad *lag om arresteringsorder*) som bygger på det inom EU antagna rambeslutet om en europeisk arresteringsorder¹³² (nedan kallat *rambeslutet*). Eftersom de ändringar som infördes genom konventionerna inte längre är aktuella kommer jag här endast att redogöra för de principiella förändringar som infördes för att ge en bild av utvecklingen mot antagandet av rambeslutet.

5.3.1 1995 års konvention

Det huvudsakliga syftet bakom 1995 års konvention var att förenkla och effektivisera utlämningsprocessen i de fall ett *samtycke* till att bli utlämnad fanns från den enskilde. I dessa fall överfördes beslutsnivån från regeringen till RÅ. Beslut om utlämning skulle fattas inom 20 dagar från det att samtycke lämnats och därefter verkställas inom 20 dagar från den dag det beslutats. Något krav på dokumentation i form av en dom eller ett

¹²⁷ FEU art. 29.

¹²⁸ FEU art. 29.

¹²⁹ Ds 1997:64 s 44.

¹³⁰ FEU art. 31b.

¹³¹ SÖ 1998:43 Konvention upprättad på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen om ett förenklat förfarande för utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater. Bryssel den 10 mars 1995.

¹³² 2002/584/RIF av den 13 juni 2002.

häkttningsbeslut ställdes inte utan det räckte med att den ansökande staten uppgav att ett sådant avgörande fanns.

Den starkt förenklade processen påminner om det förfarande som tillämpas inom det nordiska samarbetet och motiveras i båda fallen med det förtroende de inblandade länderna hyser för varandras rättsordningar. Denna tilltro ligger också bakom en annan förändring som infördes genom 1995 års konvention. De tillträdande staterna gavs möjlighet att låta individen själv disponera över tillämpningen av specialitetsprincipens skydd. Sverige valde att använda sig av denna möjlighet och individen kunde avsäga sig nämnda principens förbud att låta den ansökande staten lagföra eller verkställa straff för andra gärningar än den som utlämningen avsett.¹³³ Den ansökande staten gavs också möjlighet att vidareutlämna den enskilde till en annan medlemsstat inom EU utan att kräva tillstånd av den anmodade staten. Detta är en förändring som går längre än NordL som i frågor om vidareutlämning alltid föreskriver att särskilt tillstånd måste ges av den anmodade staten och således inte är ett beslut den enskilde själv kan förfoga över.¹³⁴

5.3.2 1996 års konvention

Medan 1995 års konvention i första hand tog sikte på att minska handläggningstider och skapa ett snabbare sätt att hantera utlämningsfrågor på innebar 1996 års konvention förändringar av större principiell natur. Målet var att utlämning skulle kunna medges i större utsträckning än tidigare regleringar medgav.

En stor förändring gällde utlämning av egna medborgare. En stat skulle inte längre kunna vägra utlämning enbart av den anledningen att den eftersökte var medborgare i den anmodade staten. Medlestaterna gavs möjlighet att reservera sig mot förändringen eller kräva att vissa villkor skulle vara uppfyllda. För Sveriges del innebar det att svenska medborgare kunde lämnas ut förutsatt att de antingen vid tiden för brottet stadigvarande vistats i det ansökande landet i mer än två år eller att det var fråga om ett särskilt svårt brott för vilket det enligt svensk lag var föreskrivet minst fyra års fängelse. I fråga om politiska brott gällde emellertid fortsatt förbud mot utlämning av svenska medborgare. Av förarbetena framgår att erfarenheterna av det nordiska samarbetet haft betydelse vid övervägandena angående förändringarna.¹³⁵

I konventionen föreslogs av kravet på dubbel straffbarhet skulle avskaffas för vissa allvarliga brott och att bedömningen av preskriptionstider och straffskalor skulle avgöras utifrån den ansökande statens lagstiftning istället

¹³³ Se Ds 1996:44 s. 38 för resonemang inför ändringen. En viss tveksamhet anas inför upphävandet av specialitetsprincipen och vikten av att den enskilde fått erforderlig information betonas. Bestämmelsen kom inte att omfatta svenska medborgare.

¹³⁴ Se NordL 7§.

¹³⁵ Ds 2000:3 s. 43.

för den anmodade statens. Medan Sverige valde att reservera sig mot avskaffandet på dubbel straffbarhet, ansåg man det rimligt att den ansökande statens preskriptionstider blev avgörande för möjligheten att utlämna.¹³⁶ Sannolikheten för att ett enskilt fall skulle strida mot grundprinciperna om preskription i den svenska strafflagstiftningen bedömdes som små eftersom det ansökande landets preskriptionsregler skulle ha företräde i de fall den ansökande staten hade straffrättslig jurisdiktion över gärningen, vilket Sverige bedömdes ha i de flesta fall p.g.a. sina vida jurisdiktionsregler.¹³⁷

5.3.2.1 Dubbel straffbarhet

Vad gäller kravet på dubbel straffbarhet framgår tydligt av förarbetena att någon beredvillighet att ge upp detta krav inte finns.¹³⁸ I argumentationen för att Sverige bör reservera sig mot bestämmelsen i konventionen att avstå från kravet på dubbel straffbarhet framhålls att utlämning i sig är en mycket ingripande åtgärd för den enskilde som kan vara förenad med ett frihetsberövande av betydande varaktighet. Någon direkt hänvisning till vikten av att en sådan frihetsberövande åtgärd har stöd i lag görs inte, men däremot ifrågasätts rimligheten i att från svensk sida "vidta en sådan ingripande åtgärd som utlämning i de fall där den aktuella handlingen inte är så klandervärd att den ansetts böra var straffvärd enligt svensk lag"¹³⁹.

Vidare framhålls att kravet på dubbel straffbarhet fyller en viktig funktion så till vida att förutsebarheten ökar när det gäller att bedöma i vilken utsträckning utlämning kan komma att ske från Sverige. Även möjligheterna för de rättsliga instanserna att besluta om tillräcklig grad av misstanke föreligger för att utlämning skall kunna ske samt huruvida tillräckliga skäl för häktning finns ökar om kravet på dubbel straffbarhet bibehålls.

Trots invändningarna mot avskaffandet av kravet på dubbel straffbarhet anges att det på ett generellt plan finns skäl som talar för en uppmjukning av kravet. T.ex. påpekas att en straffbestämmelse kan vara motiverad utifrån särskilda förhållanden i ett visst land eller att tekniska konstruktioner av straffbestämmelser kan medföra att kravet på dubbel straffbarhet framstår som omotiverat. Det nordiska samarbetet framhävs som en möjlig modell att i framtiden utforma utlämningssamarbetet även inom EU på. Det bygger på ett grundläggande tilltro till varandras system och att de inblandade länderna accepterar varandras bedömningar av en kriminaliserings omfattning. Att ta steget till att låta samarbetet inom EU bygga på samma grundsatser anses emellertid kräva mer ingående överväganden.¹⁴⁰ Argumentationen för bibehållandet av den dubbla straffbarheten som utgångspunkt för det

¹³⁶ Ds 2000:3 s. 51.

¹³⁷ Det kan tyckas märkligt att en förändring som trots allt utgör en del av principen om dubbel straffbarhet, en princip som man inte kan tänka sig att frångå, motiveras med att den antagligen inte kommer att få någon praktisk betydelse.

¹³⁸ Ds 2000:3 s.54.

¹³⁹ Ds 2000:3 s. 55.

¹⁴⁰ Ds 2000:3 s. 55.

straffrättsliga samarbetet är intressant med tanke på att Sverige bara två år senare anser att kravet kan slopas.

5.3.2.2 Specialitetsprincipen

1996 års konvention innebar också ytterligare förändringar i fråga om uppmjukning av specialitetsprincipen. Konventionen gav medlemsländerna möjlighet att lagföra även för andra brott än det som utlämningen begärts för utan att den anmodade staten eller individen lämnat sitt samtycke. Detta gällde för brott som inte kunde leda till någon frihetsberövande åtgärd. För brott som kan leda till att ett sådant straff döms ut krävs medgivande från den anmodade staten. Sverige reserverade sig i dessa avseenden så att bestämmelsen kom att omfatta endast utländska medborgare.

Som skäl härför angavs vikten av att upprätthålla specialitetsprincipen då kravet på dubbel straffbarhet annars skulle tappa sin betydelse. Att generellt avstå från den kontroll som specialitetsprincipen innebär ansågs som ett alltför långtgående förändring.¹⁴¹

Medlemstaterna gavs också möjlighet att avstå från krav på medgivande för vidareutlämning. Samma skäl som angavs för specialitetsprincipen ledde till att Sverige valde att inte tillämpa den möjligheten för svenska medborgare.¹⁴²

5.3.2.3 Politiska brott

En annan av de principiella förändringar som genomfördes genom 1996 års konvention var att medlemstaterna inte längre skulle betrakta något brott som politiskt och på grund därav neka utlämning.¹⁴³ Som bekant har politiska brott normalt undantagits från internationellt straffrättsligt samarbete. Traditionellt har tre skäl ansetts ligga bakom denna ordning; att skydda individen från att utsättas för en godtycklig rättegång, att länder ska förhålla sig neutrala till varandras politiska system samt att politiska brott setts som en nationell angelägenhet.

Inför Sveriges tillträde till konventionen diskuterades dessa skäl i Ds 2000:3. Några starka skäl för att upprätthålla neutralitetsargumentet ansågs inte längre finnas. Politiska brott ansågs inte längre kunna betraktas som en nationell angelägenhet. De argument som angavs för förändringen var framförallt att brottslighet med politiska inslag internationaliserats i allt större utsträckning. Vidare underströks vikten av att hindra och bekämpa terrorism även i fall då den hade en politisk bakgrund.

¹⁴¹ Ds 2003:3 s. 58.

¹⁴² Ds 200:3 s. 59.

¹⁴³ Att politiska brott traditionellt undantagits från straffrättsligt samarbete, samt Sveriges inställning i dessa frågor, har behandlats i avsnitt 4.5.2.

Likheterna i medlemstaternas samhälls- och rättsliga system, samt det stora förtroendet för varandras förmåga och önskan att upprätthålla demokratiska principer angavs som skäl till att det inte längre fanns någon anledning att undanta politiska brott från utlämnings-samarbetet i syfte att skydda individen.¹⁴⁴ Om en tveksam situation skulle uppstå poängterades att Sverige fortfarande hade möjlighet att vägra utlämning genom användandet av 7 § Utlämningslagen som bl.a. förbjuder utlämning i de fall en person riskerar att utsättas för förföljelse på grund av sin politiska uppfattning eller 8 § som förbjuder utlämning på grund av humanitära skäl¹⁴⁵. Sverige tillträdde konventionen utan att utnyttja de möjligheter att reservera sig mot bestämmelsen, men uteslöt dock svenska medborgare från att omfattas av bestämmelsen.

Den form av internationell brottslighet som framförallt har stått i fokus vid arbetet att förenkla och effektivisera utlämnings-samarbetet är terrorism med politiska förtecken. Även möjligheten att avskaffa dubbel straffbarhet, som alltså inte genomfördes av Sverige, för brott som enligt den ansökande statens lag rubricerades som konspiration eller deltagande i en kriminell organisation syftade till att effektivisera bekämpandet av denna typ av brottslighet. Den här formen av brottslighet har varit fortsatt prioriterad inom EU och stod i fokus vid utformandet av rambeslutet om en europeisk arresteringsorder.

Utvidgningen av samarbetet till att omfatta också politiska brott tyder på att det finns ett förtroende mellan medlemsstaterna för varandras rättsordningar och förmåga att upprätthålla demokratiska principer. En viss tveksamhet för att ett avskaffande av förbudet mot utlämning av politiska brott skulle kunna få alltför långtgående följder anas genom poängterandet av möjligheten att även fortsättningsvis kunna vägra utlämning för politiska brott med stöd av vägransgrunderna i 7 och 8 §§.

Sammanfattningsvis kan och 1995 och 1996 års konventioner ses som ett led i utvecklingen mot ett närmare samarbete mellan medlemsländerna. Vid konventionens tillkomst ansågs emellertid inte förhållande vara sådana att principen om ömsesidigt erkännande kunde genomföras i någon större utsträckning. Det visar framförallt den restriktiva hållningen i fråga om kravet på dubbel straffbarhet och specialitetsprincipen.

¹⁴⁴ Ds 2000:3 s. 48.

¹⁴⁵ Ds 2000:3 s. 49.

6 Från utlämning till överlämning, en europeisk arresteringsorder

6.1 Bakgrund

Från att ha varit ett samarbete som bedrivits främst inom ramen för Europarådet har utveckling inom utlämningsområdet sedan mitten på 1990-talet huvudsakligen skett inom ramen för EU:s straffrättsliga samarbete. 1995 och 1996 års konventioner är exempel på denna utveckling. I slutsatserna från Europeiska rådets möte i Tammerfors år 1999 angavs att utlämningsarbetet inom EU helt borde avskaffas och istället ersättas med ett enklare förfarande om överlämning.¹⁴⁶ Detta samarbete skulle grundas på principen om ömsesidigt erkännande av såväl domar som andra rättsliga avgöranden.¹⁴⁷ Kommissionen uppmanades lägga fram förslag i frågan och presenterade ett förslag till rambeslut om en europeisk arresteringsorder mellan medlemsländerna den 19 september 2001¹⁴⁸. Ett omfattande förhandlingsarbete inleddes under hösten med anledning av kommissionens förslag. Terroristattentaten i USA den 11 september 2001 bidrog till att frågan fick särskild prioritet.¹⁴⁹ Vid toppmötet i Laeken den 14-15 december kunde Europeiska rådet konstatera att en politisk överenskommelse fanns om en europeisk arresteringsorder, dock avsåg överenskommelsen ett omarbetat förslag som skiljde sig från kommissionens ursprungliga förslag.

Innebörden i förslaget var att i princip all utlämning inom EU ersätts med ett förenklat och snabbare förfarande där rättsliga myndigheter i en medlemsstat efter en begränsad prövning skall överlämna en efterlyst person till en annan medlemsstat för lagföring eller verkställighet av ett redan utdömt straff. Parlamentet godkände rådets förslag till rambeslut i februari 2002.

För att Sverige skall kunna rösta för antagandet av ett rambeslut är riksdagens godkännande nödvändigt. Regeringen presenterade det inom EU upprättade utkastet till rambeslut vilket godkändes av riksdagen den 22 maj 2002.¹⁵⁰ I det här sammanhanget fanns ännu inte något konkret förslag till

¹⁴⁶ Nr 35.

¹⁴⁷ Nr 33. Principen om ömsesidigt erkännande borde enligt Europeiska rådet utgöra en hörnsten i det rättsliga samarbetet på både det civilrättsliga och straffrättsliga områdena. Målsättningen från Tammerfors upprepades i dels EU:s strategi inför det nya årtusendet om förebyggande och bekämpning av organiserad brottslighet, EGT C 124, 3.5.2000, s. 1, dels i åtgärdsprogrammet för genomförande av principen om ömsesidigt erkännande av domar i brottmål, EGT C 12, 15.1.2001, s.10.

¹⁴⁸ EGT C 332 E, 27.11, 2001, s. 305.

¹⁴⁹ Prop. 2001/02:118, s.5.

¹⁵⁰ Prop. 2001/02:118.

vilka lagändringar som rambeslutet skulle medföra. Dessa lades fram av regeringen först den 25 september 2003¹⁵¹ då själva rambeslutet redan antagits av EU:s ministerråd för rättsliga och inrikes frågor den 13 juni 2002. Anledningen till att något färdigt lagförslag inte presenterades i samband med att riksdagen tog ställning till rambeslutet vara att medlemstaterna redan den 31 december 2003 skulle ha vidtagit åtgärder föra att genomföra rambeslutet. I den snabba processen fanns inte tidsutrymme för att utarbeta ett fullständigt lagförslag för riksdagen att ta ställning till. Denna beslutsordning har kritiserats av flera remissinstanser bl.a. av lagrådet¹⁵² Eftersom rambeslutet innehåller förändringar av stor principiell betydelse borde det enligt lagrådets mening ha gjorts till föremål för en bred och omfattande debatt före riksdagens godkännande. Jag instämmer i denna kritik.

Lag (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder, nedan kallad Lag om överlämnande, trädde i kraft den 1 december 2004 och ersatte därmed all utlämningslagstiftning för utlämning inom EU. Från och med den 1 maj kommer lagen även att gälla i förhållande till de tio ansökarländerna som då blir medlemmar.¹⁵³ Mellan de nordiska länderna kommer NordL fortfarande att tillämpas.¹⁵⁴

Jag avser här att först att ge en överskådlig presentation av rambeslutets innehåll och de principiella förändringar som det innebär. Därefter kommer jag att särskilt behandla avskaffandet av dubbel straffbarhet och skyddet för individen i förhållande till traditionellt utlämnings-samarbete. Jag kommer därmed endast att behandla de förändringar av principiell natur som rambeslutet föranleder. Ändringar i andra lagar och detaljbestämmelser som rambeslutet ger upphov till kommer av utrymmesskäl inte att behandlas.

6.2 Presentation av arresteringsordern

I enlighet med Tammerforsslutsatserna bygger rambeslutet på principen om ömsesidigt erkännande som också utgör en hörnsten för samarbetet. För att markera denna nya form av samarbete har terminologin bytts ut och termen utlämning har ersatts av termen *överlämnande*. Den ansökande staten kallas för den *utfärdande* staten och den anmodade för den *verkställande* staten. För betecknande av europeisk arresteringsorder kommer i detta sammanhang *arresteringsorder* att användas.

Den verkställande statens uppgift är att, som den nya termen indikerar, att verkställa den utfärdande statens begäran enligt en arresteringsorder.

¹⁵¹ Prop. 2003/04:7.

¹⁵² Prop. 2003/04:7, Bilaga 7 s. 344.

¹⁵³ Enligt art. 39 i Anslutningsfördraget kan kommissionen bestämma att ett land tillfälligtvis inte är bundet av rambeslutet.

¹⁵⁴ Art.25.2 i rambeslutet medger fortsatt tillämning av särskilda avtal eller överenskommelser om utlämning som ytterligare förenklar och underlättar utlämningsförfarandet.

Rambeslutet föreskriver att den verkställande staten, i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande *skall* (min kursivering) godta och verkställa en begäran om gripande och överlämnande från en annan medlemsstat.¹⁵⁵ Det föreligger således en presumtion för att en, korrekt utformad, arresteringsorder skall godtas och efterföljas.

6.2.1 Tillämpningsområdet

En av de principiella förändringar som rambeslutet innebär rör frågan om dubbel straffbarhet. En arresteringsorder får utfärdas för brott som enligt den utfärdande statens lagstiftning kan medföra fängelse i ett år eller mer. När överlämnandet begärs för verkställighet av ett redan utdömt straff krävs att straffet uppgår till minst fyra månaders fängelse.¹⁵⁶ Till skillnad från tidigare konventioner är det således endast svårighetsgraden enligt den utfärdande statens lagstiftning som är relevant i sammanhanget.¹⁵⁷ I linje principen om ömsesidigt erkännande ställs med inget krav på att dubbel straffbarhet skall föreligga.

Enligt artikel 2.4 kan en medlemsstat kräva att en gärning skall vara straffbar enligt dessa nationella straffrätt, men bara så länge brottet inte omfattas av den s.k. listan. För vissa brottstyper är möjligheten att kräva dubbel straffbarhet borttagen. Det gäller alla brott som enligt den utfärdande staten omfattas av den s.k. listan¹⁵⁸ (nedan kallad listan) på 32 brottstyper och som enligt denna stats lagstiftning kan medföra fängelse i tre år eller mer. Listan kan utökas eller modifieras efter beslut av rådet.¹⁵⁹ En del av brottstyperna på listan motsvaras av brottstyper som återfinns i brottsbalken, såsom mord, grov misshandel, våldtäkt, rån och bedrägeri, eller inom specialstraffrätten, t.ex. narkotikabrott och miljöbrott. En del av brottstyperna som finns upptagna på listan saknar motsvarighet i den svenska straffrätten. Det gäller t.ex. beteckningen ”deltagande i en kriminell organisation”. I de här fallen kan således överlämnande komma att ske för en gärning som inte är kriminaliserad i Sverige.

6.2.2 Vägransgrunder

I artiklarna 3 och 4 i rambeslutet anges omständigheter under vilka en stat *skall* resp. *får* vägra överlämnande. En del av de obligatoriska vägrarandsgrunderna är de samma som finns i den europeiska utlämningskonventionen t.ex. regeln om *ne bis in idem*. Om amnesti utfärdats för brottet i den verkställande staten skall överlämnade inte medges, under förutsättning att denna stat var behörig att lagföra brottet enligt sin egen strafflag. Det samma gäller om den eftersökte inte var straffmyndig enligt den ansökande statens lag vid tidpunkten för brottet.

¹⁵⁵ Art 1 i rambeslutet.

¹⁵⁶ Art 2.1 i rambeslutet. Att det är lagstiftningen i det utfärdande landet som är vägledande är helt i linje med att förfarandet betraktas som ett verkställande av en annan stats beslut.

¹⁵⁷ Art. 2.1. Sverige har valt att behålla kravet på dubbel straffbarhet som huvudregel.

¹⁵⁸ Listan med brotten räknas upp i rambeslutets art. 2.2.

¹⁵⁹ art. 2.3.

Bland de fakultativa vägransgrunderna finns, som nämnts ovan, möjligheten att kräva dubbel straffbarhet så länge brotten inte omfattas av listan.¹⁶⁰ Verkställighet får också vägras om lagföring pågår för brottet ifråga (*lis pendens*) i den verkställande staten eller om åtalseftergift meddelats. Likaså om åtalet har lagts ner eller om åtals- eller verkställighetspreskription inträtt.

När det är fråga om överlämnade av egna medborgare finns möjlighet att kräva att den utfärdande staten lämnar garantier om att ett eventuellt straff skall få avtjänas i den verkställande staten. Om överlämningen avser ett redan utdömt frihetsstraff kan överlämning vägras förutsatt att den verkställande staten tar över verkställigheten av straffet. I svensk lag har denna vägransgrund utformats så att en svensk medborgare inte får utlämnas för frihetsstraff om den eftersökte begär att påföljden skall avtjänas i Sverige.¹⁶¹

Verkställighet får vidare vägras om gärningen helt eller delvis har ägt rum på den verkställande statens territorium eller om gärningen ägt rum i tredje land och den utfärdande staten hade saknat jurisdiktion för det fall brottet hade begåtts på dess territorium.

Utöver vägransgrunderna i art 3 och 4 finns bestämmelser i beaktandesatserna om att överlämnande får vägras om det finns anledning att tro att EAO utfärdats för att i syfte att lagföra eller straffa en person på grund av dennes kön, ras, religion etniska ursprung, nationalitet, språk, politiska läggning, eller att personens ställning vid ett överlämnande kan skadas av något av dessa skäl. Rambeslutet skall inte heller påverka skyldigheten att i det enskilda fallet respektera de grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 i Fördraget om Europeiska unionen (FEU). Artikel 6 i FEU innehåller en hänvisning till EMRK¹⁶². Rambeslutet påverkar inte heller andra internationella åtaganden som uppstått till följd av föregående utlämning till den staten (artikel 17 d) eller immunitetsbestämmelser (artikel 17 c) Vidare framgår av beaktandesats (12) att rambeslutet inte hindrar en medlemsstat från att tillämpa sina konstitutionella regler om prövning i laga ordning, föreningsfrihet, tryckfrihet och yttrandefrihet i andra medier.

För det fall en medlemsstat allvarligt skulle åsidosätta de principer om frihet, demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna, de grundläggande friheterna och rättsstatsprincipen som slås fast i artikel 6.1 FEU, kan tillämpningen av rambeslutet tillfälligt avbrytas.¹⁶³

¹⁶⁰ Vad gäller fiskala brott får överlämnade inte vägras endast därför att den verkställande statens lagstiftning inte innehåller samma slags bestämmelser som den utfärdande staten om skatter, avgifter, tullar eller valuta. Denna bestämmelse motsvarar art. 6.2 i 1996 års konvention.

¹⁶¹ Lag om arresteringsordern 2 kap 6 §.

¹⁶² I Lagen om överlämnande finns en uttrycklig bestämmelse om att överlämnande inte får ske om det skulle strida mot EMRK, 2 kap 4 § 2p.

¹⁶³ Beaktandesatserna punkt 10.

6.2.3 Utevarodomar och livstidsstraff

Liksom europeiska utlämningskonventionen och Utlämningslagen innehåller rambeslutet bestämmelser om situationer då den eftersökte dömts i sin frånvaro. Artikel 5 ger möjlighet för den verkställande staten att kräva att den eftersökta ska kunna inkomma med besvär mot utevarodomen. Sverige har i det här avseendet ställt som villkor att överlämnande för verkställighet av frihetsstraff som avgjort vid en rättegång då den tilltalade inte varit närvarande endast får verkställas på villkor att den utfärdande myndigheten lämnar garantier för att den eftersökte kommer att ges möjlighet till förnyad prövning i den utfärdande medlemsstaten.¹⁶⁴

För de fall den eftersökte löper risk att dömas till livstids fängelse ger artikel 5 punkt 2 den rättsliga myndigheten i den verkställande staten möjlighet att kräva att livstidsstraffet omprövas kontinuerligt och i vart fall efter 20 år.

6.2.4 Specialitetsprincipen och skydd mot vidareutlämning

Rambeslutet överlåter åt medlemstaterna att bestämma i vilken utsträckning specialitetsprincipen skall gälla. Artikel 27 ger varje land möjlighet att anmäla till generalsekretariatet vid Europeiska unionens råd att specialitetsprincipen inte skall gälla i förhållande till andra medlemstater som avgivit samma förklaring. Om någon sådan förklaring inte avgivits gäller specialitetsprincipen skydd utom i de fall den eftersökte inte lämnat det verkställande landets territorium inom en viss tid (punkt 3 a) eller brottet i fråga inte kan leda till fängelse eller annan frihetsberövande åtgärd (punkt 3 b). Den enskilde kan också samtycka till att lagföring får ske för andra brott än det som överlämnandet avser (punkt e)¹⁶⁵.

Motsvarande regler gäller för vidare överlämnande eller följande utlämning.¹⁶⁶ Rambeslutets reglering skiljer sig därmed inte nämnvärt från 1996 års konvention.

6.2.5 Förfarandet

I traditionellt utlämningsamarbete har frågor om utlämning avgjorts på regerings- eller ministernivå. Genom 1995 års konvention infördes ett förenklat utlämningsförfarande mellan medlemsländerna varigenom beslutsmakten överfördes till myndighetsnivå, men endast i de fall samtycke till utlämning lämnats av den eftersökte. Rambeslutet innebär att alla beslut om överlämnande skall fattas av den eller de rättsliga myndigheter som varje land bestämmer (artikel 6). Ett förfarande om överlämnade kan inledas

¹⁶⁴ Lag om arresteringsorder 3 kap 1 §.

¹⁶⁵ Sverige har valt att behålla regeln om specialitetsprincipen som huvudregel.

¹⁶⁶ Art. 28.

antingen genom att direkt kontakt tas mellan de berörda myndigheterna eller genom Schengens informationssystem (SIS).

Utfärdande och verkställighet av arresteringsordern skall avgöras utifrån varje lands nationella straffrättsliga bestämmelser. Rambeslutet innehåller emellertid vissa minimiregler för de nationella rättsliga myndigheternas hantering av ärendena. Dessa regler tar upp frågor om tvångsmedel (artikel 13), former för avgivande av samtycke (artikel 14) och rätt till muntlig handläggning i de fall samtycke inte avges (artikel 14a). Den eftersökte har rätt till rättsligt biträde och tolk i enlighet med den nationella lagstiftningen i den verkställande staten (artikel 12.2). Någon materiell prövning skall inte göras av de skäl som föranleder utfärdandet av arresteringsordern.

Om den eftersökte samtycker till överlämnande skall beslut fattas inom 10 dagar från det att samtycke avgivits (artikel 17.3) i övriga fall inom 60 dagar från gripandet (artikel 17.3) Vissa möjligheter att förlänga tidsfristerna eller tillfälligt skjuta upp överlämnandet finns (artikel 17.4 och 18).

6.3 Dubbel straffbarhet

6.3.1 Allmänt

Frågan om dubbel straffbarhet har varit en av de mest brännande i debatten om arresteringsordern. Avskaffandet av kravet på dubbel straffbarhet för de brott som omfattas av listan innebär att medlemsländerna åtar sig att verkställa beslut om överlämnade för handlingar oavsett om gärningen i fråga är kriminaliserad i landets nationella straffrätt. Bedömningen av om en viss gärning är sådan att den faller under någon av brottsrubriceringarna på listan avgörs helt av den utfärdande staten i enlighet med dess nationella straffrätt. Genom frångåendet av principen om dubbel straffbarhet har medlemsländerna av sagt sig den ensamrätt på kriminalisering och bestraffning som normalt tillfaller nationalstaten.

I propositionen som förarangick riksdagens beslut om antagandet av rambeslutet redogör regeringen för de skäl som föranlett regleringen. Det främsta skälet är att en person som är eftersökt för grova brott inte skall undgå lagföring eller straff på grund av att medlemsländernas kriminalisering av brotten i listan skiljer sig åt¹⁶⁷. Mot detta argument kan invändas att det redan idag är själva gärningstypen som skall vara kriminaliserad för att kravet på dubbel straffbarhet skall anses vara uppfyllt. Det krävs således inte att brottsrubriceringen är densamma i de inblandade länderna utan det är tillräckligt att den aktuella gärningen kan sorteras in under ett straffstadgande i den verkställande staten. De situationer som regeringen vill undvika genom att avskaffa kravet på dubbel straffbarhet torde inte vålla några problem trots att kravet bibehålls.

¹⁶⁷ Prop. 2001/02:118 s. 17.

Ett annat skäl som anges är att länder kan ha olika lagstiftningsbehov beroende på att en viss typ av brottslighet är vanlig i ett visst land. I sådana situationer ifrågasätter regeringen varför en medlemsstat skall kunna vägra överlämna bara för att kriminaliseringarna ser olika ut.¹⁶⁸ Detta argument visar på ett tydligare sätt vilket mål avskaffandet är avsett att tillgodose, nämligen att medlemstaterna skall vara villiga att understödja varandras rättsskipning oavsett om det rör sig om en gärning som den verkställande staten själv kriminaliserat eller ej.

6.3.2 Särskilt om några av brotten på listan

Regeringen skriver vidare i propositionen att avskaffandet av dubbel straffbarhet i praktiken inte kommer leda till så stora förändringar i sak eftersom de brott förändringen omfattar endast avser gärningar som typiskt sätt utgör grov brottslighet enligt medlemstaternas strafflagstiftningar¹⁶⁹. Att det i praktiken kan röra sig om få fall måste emellertid ses som mindre viktigt då det är fråga om att avskaffa en grundläggande princip med stor rättspolitisk innebörd. Vidare kan konstaterandet att det förhåller sig på detta sätt starkt ifrågasättas. Flera av brotten på listan kan på grund av de vaga, eller obefintliga, definitionerna komma att användas för gärningar som inte är kriminaliserade i Sverige. Det mest uppenbara fallet, som också lyfts fram av remissinstanserna¹⁷⁰, är deltagande i en kriminell organisation. Även i andra fall torde situationer uppstå då ett brott på listan inte motsvaras av ett brott enligt svensk rätt. Jag vill här särskilt lyfta fram några av de brottsrubriceringar som kan tänkas leda till problem.

6.3.2.1 Deltagande i en kriminell organisation

Endast medlemskap i en organisation, även i de fall organisationens verksamhet skulle vara kriminell, är inte straffbelagt i svensk rätt. Föreningsfriheten är en grundlagsstadgad rättighet i Sverige enligt RF 2 kap 1 §. Rättigheten kan emellertid begränsas genom lag enligt RF 2 kap. 12 § men endast för att tillgodose ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Vidare stadgas att begränsningen aldrig får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar.

I beaktandesatserna till rambeslutet stadgas att rambeslutet inte får hindra en medlemsstat från att tillämpa sina konstitutionella regler om prövning i laga ordning, föreningsfrihet, tryckfrihet och yttrandefrihet i andra medier. I den svenska lagen har inte någon direkt hänvisning till konstitutionella regler tagits in, eftersom det är självklart att grundlagarna alltid står över annan

¹⁶⁸ Prop. 2001/02:118 s. 17.

¹⁶⁹ Prop. 2001/02:118 s. 17.

¹⁷⁰ Se remissyttrande från Advokatsamfundet.

gällande rätt.¹⁷¹ Vad gäller föreningsfriheten är det inte någon absolut rättighet utan kan inskränkas i enlighet med bestämmelserna i RF. Som lagen om arresteringsordern är utformad, kan Sverige i princip få godta de avvägningar om begränsningar av föreningsfrihet som gjorts i andra länder även om dessa skulle avvika från vad som ansetts försvarligt i Sverige.¹⁷² Laglighetskravet i RF är uppfyllt genom att handlingen är kriminaliserad i den utfärdande statens lag och i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande skall de övervägningar som där gjorts vid kriminaliseringen godtas. Enligt min mening innebär detta att dra principen om ömsesidigt förtroende för långt, särskilt med beaktande av den bristfälliga utredning som gjorts av vilka konsekvenser ett samarbete grundat på denna princip kan få.

Vilka organisationer en medlemsstat väljer att kriminalisera styrs av flera faktorer där politiska och historiska aspekter spelar in. De organisationer som rambeslutet främst tar sikte på, i vart fall utifrån regeringens tolkning, är renodlade maffia - eller terrorist organisationer som uteslutande sysslar med kriminell verksamhet. Frågan är hur mer politiska orienterade organisationer skulle bedömas. Avsaknaden av definition i brottsbegreppet öppnar för långtgående tolkningar. Den närmare innebörden av kriminaliseringens konsekvenser är i detta avseende mycket oklar och lämpligheten i borttagandet av dubbel straffbarhet under sådana omständigheter kan, särskilt då det rör en grundlagsstadgad rättighet, starkt ifrågasättas.

6.3.2.2 Terrorism

”Terrorism” är det andra brottet på listan. Inte heller i detta avseende finns någon definition av vilka gärningar som brottbeskrivningen är avsedd att omfatta eller ens någon hänvisning till andra konventioner eller beslut där en definition är gjord.¹⁷³ Tillämpningsområdet avgörs utifrån vilka gärningar den utfärdande staten valt att klassificera som terrorism. Flera av remissinstanserna har uttalat oro för att terroristdefinitionen kan komma att bli för alltför vid och har som exempel nämnt Greenpeace-aktivister som stoppar transporter med miljöfarliga ämnen, politiska protester där det ingår våld mot egendom, lantarbetare som blockerar infrastrukturer, eller fredsaktivister som slår sönder vapen som exempel på gärningar som kan

¹⁷¹ I de fall överlämnade begärs för en gärning på tryckfrihetsförordningens eller yttrandefrihetsgrundlagens område skall åklagaren samråda med och vid behov inhämta yttrande från JK, enligt Förordning 2003/1179 om överlämnade från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder. Några särskilda regler för förfarandet i de fall det rör föreningsfriheten finns inte.

¹⁷² För kommentarer om en sådan ordning se bl.a. Lagrådets remissvar, bilaga 7 prop. 2003/04:7 s. 344. Bl.a. framhålls att förslaget mot bakgrund av att förslaget angår sådana fri och rättigheter som anges i RF 2 kap. borde ha kunnat förväntas ha gjorts till föremål för en bred och omfattande debatt före riksdagens godkännande.

¹⁷³ Möjligen kan definitionen i rambeslutet angående bekämpande av terrorism som antogs i samband med arresteringsordern användas.

bedömas omfattas av begreppet.¹⁷⁴ Ovannämnda aktiviteter är troligen kriminaliserade i de flesta medlemsländerna, inklusive Sverige, men om de skall bedömas som terrorism är en annan fråga. Genom att klassificera en gärning som terroristhandling bedöms brottet med automatik som allvarligare och straffsattserna är högre.

Vad som bedöms som terrorism är i mycket en politisk fråga och varierar beroende på vem som gör bedömningen och vilka som har den politiska makten. I flera remissvar ges också uttryck för en oro för vilka konsekvenser avsaknaden av definition av terrorist begreppet kan innebära i demokratiska orostider eller för det fall ett extremistparti skulle komma till makten i något av medlemsländerna. De möjligheter som rambeslutet ger att tillfälligt avbryta samarbetet med en medlemsstat för de fall staten allvarligt skulle åsidosätta de principer som fastställs i artikel 6.1 i FEU måste bedömas som ett alternativ reserverat för mycket speciella situationer med beaktande av de politiska konsekvenser ett sådant avbrytande troligen skulle föra med sig. Att en medlemsstat på grund av att den gjort en annan bedömning om t.ex. vilka politiska handlingar som skall falla under terroristdefinitionen tillämpar bestämmelsen framstår inte som troligt. Möjligheterna för en enskild medlemsstat att vägra utlämning för handlingar som den utfärdande staten bedömt som terrorism i de fall bedömningen inte delas av den verkställande staten är ytterst begränsade. Det är anmärkningsvärt att regeringens utredning inte behandlar dessa frågor.

Vidare kan tilläggas att det i ett längre perspektiv är troligt att EU-utvidgningen kommer att fortsätta och därmed eventuellt kunna omfatta länder med svag demokratisk tradition som Bulgarien, Rumänien och Turkiet. Inför antagande av rambeslut, som rimligen måste vara utformade med avsikten att fungera i ett längre perspektiv, är det ytterst märkligt att inte hänsyn tas till dessa aspekter.

6.3.2.3 Hjälp till olovlig inresa och vistelse

I svensk rätt finns inget förbud mot att vare sig gömma flyktingar eller medverka till olovlig inresa, så länge det inte görs i vinstsyfte. Att det förhåller sig på det sättet är resultatet av överväganden där regeringen tydligt klargjort att något intresse av en generell kriminalisering av att gömma flyktingar inte är önskvärd. Denna inställning har upprepats i samband med ett förslag framlagt av Frankrike att kriminalisera olovlig vistelse i EU länderna. I de inledande diskussionerna kring initiativet har Sverige gjort klart att man inte ställer sig bakom att kriminalisera gömmande av flyktingar som man betraktar som en humanitär handling.¹⁷⁵

¹⁷⁴ Se för exempel yttrande från Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet, Frivilligorganisationernas fond för mänskliga rättigheter och Svenska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter.

¹⁷⁵ Se pressmeddelande från utrikesdepartementet

http://www.regeringen.se/galactica/service=irnews/action=obj_show?c_obj_id=36409

Brottsrubriceringen ”hjälp till olovlig inresa och vistelse” på listan kan tolkas så att gömmande av flyktingar ryms därunder. I flera av remissinstansernas svar befaras att en sådan tolkning kan komma att ske.¹⁷⁶ För det fall överlämnande begärs för en handling som enligt den utfärdande staten faller under rubriceringen ”hjälp till olovlig inresa och vistelse” har Sverige, trots att politisk vilja uttryckligen saknas för kriminalisering av dessa former av handlingar, förbundit sig att i enlighet med rambeslutet godta och verkställa begäran om överlämnande.

Tänkbara situationer där avsaknaden av dubbel straffbarhet leder till att Sverige kommer att medverka till lagföring och verkställighet av straff för gärningar som på grund av en medveten politik inte kriminaliserats diskuteras inte i propositionen, vilket är beklagligt.

6.4 Avskaffandet av dubbel straffbarhet – konsekvenser

Avsaknaden av definitioner är ett problem som gäller generellt för brotten på listan. Det kan ifrågasättas om en tillräcklig analys av vilka brott som kan komma ifråga har gjorts med tanke på den snabba handläggningen av ärendet, den begränsade remissbehandlingen och de knappa redogörelserna i propositionerna. Några övervägningar av vilka rättspolitiska konsekvenser rambeslutet kan ha verkar inte heller ha gjorts.

De ovannämnda brotten, ”deltagande i en kriminell organisation”, ”terrorism” och ”hjälp till olovlig inresa eller vistelse” är alla exempel på brottsrubriceringar som kan komma att innefatta gärningar som inte är kriminaliserade i svensk rätt. Även avseende andra brott på listan kan sådana situationer uppstå eftersom det avgörande är vilken tolkning som görs i den utfärdande staten. Med beaktande av att inget av de uppräknade brotten innehåller några definitioner är utrymmet för tolkningsmöjligheter stort. Avsaknaden av definitioner innebär att medlemstaterna avhänder sig bestraffningsmakt ”in blanco”. Detta är en grundläggande förändring i jämförelse med den traditionella synen på straffrätten som en nationell angelägenhet. Upprätthållandet av kravet garanterade att utlämning endast skedde för gärningar som den verkställande staten bedömt som straffvärda och därför hade kriminaliserat. Att svenska domstolar nu kan komma att behandla vissa gärningar som straffvärda, när de begåtts i en medlemsstat där gärningen ifråga är kriminaliserad, och som straffria när de begås i Sverige uppmärksammas inte i propositionen. Ur ett rättspolitiskt perspektiv är detta katastrofalt. Hur är det möjligt att driva en sammanhållen politik i fråga om vilka handlingar som bör betraktas som straffvärda när staten inte längre har monopol på bestraffningsrätten?

¹⁷⁶ Se t.ex. yttrande från Juridiska institutionen, Handelshögskolan vid Göteborgsuniversitet och yttrande från Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet.

Ett annat viktigt skäl som legat bakom kravet på dubbel straffbarhet är den garanti upprätthållandet av stadgandet ger för att varje frihetsberövande av en enskild person är i enlighet med lagen i det land som utför den frihetsberövande åtgärden.¹⁷⁷ Genom att medlemsländerna förbinder sig att godta varandras avgöranden även i de fall det avser en gärning de inte själva kriminaliserat blir det faktum att en gärning är straffbar i den medlemsstat som utfärdar arresteringsordern tillräckligt för att ett frihetsberövande skall anses rättfärdigat. I detta avseende kan EU beskrivas som en och samma jurisdiktion där rättsliga myndigheter inom EU jämställs med myndigheter inom en och samma stat. Som en följd av detta blir det också tillräckligt att en gärning är kriminaliserad i någon av medlemsländerna för att ett straffrättsligt förfarande skall kunna inledas i en annan stat. Den inhemska domstolens, eller de rättsliga myndigheter som utsetts i en medlemsstat för handhavande av överlämnande, kompetens har i detta avseende utvidgats så att den kan verkställa beslut som grundar sig på en annan medlemsstats nationella straffrätt. Frågan blir då om denna nya ordning uppfyller legalitetsprincipens krav.

Bibehållandet av principen om dubbel straffbarhet för att tillgodose att straffrättsliga åtgärder endast vidtas för en gärning som är straffbelagd i lag tappar i det här sammanhanget sin betydelse eftersom hela EU betraktas som en jurisdiktion och det därmed måste vara tillräckligt att en gärning är straffbelagd i någon av medlemstaterna. Endast den omständigheten att en gärning är straffbelagd är emellertid inte tillräcklig för att legalitetsprincipens krav skall anses vara uppfyllda. Legalitetsprincipen innefattar också krav på förutsebarhet och att lagen skall vara allmänt tillgänglig. Avsaknaden av definitioner av brottsrubriceringarna på listan medför stora svårigheterna att avgöra vilka gärningar som kan tänkas omfattas av någon av de uppräknade brottsrubriceringarna. Vilka gärningar det är fråga om och den närmare preciseringen av brottsrekvisiten bestäms utifrån varje medlemslands nationella straffrätt. Svårigheten för den enskilde att överblicka 25 länders straffrätt innebär att kravet på förutsebarhet och tillgänglighet svårligen kan anses vara uppfyllt. Avskaffandet av dubbel straffbarhet är därför i mina ögon inte förenligt med legalitetsprincipens krav och innebär en kraftig försämring av skyddet för den enskildes rättssäkerhet.

Utifrån ett synsätt där principen om ömsesidigt erkännande utgör en hörnsten i samarbetet kan det tyckas märkligt att kravet på dubbel straffbarhet inte avskaffas generellt utan i de fall en gärning enligt den utfärdande statens myndigheter inte omfattas av listan kan länderna välja att upprätthålla kravet på dubbel straffbarhet. Sverige har valt att använda sig av denna möjlighet.¹⁷⁸ Skälen som regeringen anför är att det, trots avsaknaden av principiella invändningar mot avskaffandet av dubbel straffbarhet, är fråga om en stor förändring och att det därför inledningsvis är rimligt att begränsa det område inom vilket något sådant krav inte ställs

¹⁷⁷ Se Schultz 1970, s. 13.

¹⁷⁸ Lag om överlämnande 2 kap 2 §.

upp.¹⁷⁹ Detta synsätt kan tolkas som en tveksamhet att fullt ut genomföra principen om ömsesidigt erkännande. Bibehållandet av specialitetsprincipen som huvudregel talar också för att en sådan tveksamhet finns. Rambeslutet överlåter åt medlemsländerna att avgöra i vilken utsträckning specialitetsprincipen skall gälla. Sverige har i detta avseende valt att behålla specialitetsprincipen med motiveringen att det även i ett system som bygger på ömsesidigt förtroende finns behov av det skydd specialitetsprincipen ger.¹⁸⁰ Tveksamheten att fullt ut genomföra principen om ömsesidigt erkännande är i mina ögon ytterst förståelig, men det är allvarligt när lagstiftaren tvivlar på fundamentet för en förändring som, trots att den inte genomförs fullt ut, i väsentliga delar får konsekvenser. Avskaffandet av dubbel straffbarhet, även om antalet brott som omfattas av bestämmelsen är begränsade till listan, är av principiell betydelse som inte blir mindre för att kravet bibehålls för mindre allvarliga brott.

Avskaffandet av kravet på dubbel straffbarhet beskrivs i regeringens proposition som ett konsekvent och naturligt inslag i ett samarbete som bygger på ömsesidigt erkännande. Det påpekas att utgångspunkterna därför är annorlunda än inför Sveriges tillträde till 1996 års konvention, då det bedömdes som ett alltför långtgående steg att avskaffa kravet. Vad som i sak har förändrats inom EU för att det 2002 anses finnas tillräckliga skäl för att ett samarbete byggt på principen om ömsesidigt förtroende diskuteras inte. Själva den omständigheten att samarbetet grundas på nämnda princip anses förändra utgångspunkten för bedömningen. Någon djupare diskussion om eventuell rättsgemenskap eller tillnärmning av lagstiftning finns inte heller med i utredningen. Att de tio nya ansökarländerna kommer att omfattas av samarbetet fullt ut från den dag de blir medlemmar nämns inte. Detta är ytterst anmärkningsvärt och kan jämföras med de överväganden som gjordes inför avskaffandet av kravet på dubbel straffbarhet inom Norden.¹⁸¹ Inom Norden var den nära rättsgemenskapen och den nära nog likartade lagstiftningen en förutsättning för att kravet på dubbel straffbarhet kunde slopas utan att äventyra den enskildes rättssäkerhet. Strafflagstiftningen inom EU är inte homogen och skillnaderna kan i vissa avseenden vara betydande. Skillnaderna avser inte bara vilka gärningar som har ansetts klandervärda och därmed kriminaliserats utan gäller även ifråga om straffansvar, straffmätning, straffpåföljder och påföljdsval.¹⁸² Enligt min uppfattning föreligger ingen sådan nära rättsgemenskap som kan jämföras med den nordiska mellan länderna inom EU. Avskaffandet av dubbel straffbarhet går i ett hänseende dessutom längre än bestämmelsen i det nordiska samarbetet eftersom systemet baserat på rambeslutet saknar en motsvarighet till den nordiska bestämmelsen om s.k. fri prövningsrätt.¹⁸³

Avskaffandet av kravet på dubbel straffbarhet så som det sker genom rambeslutet kan enligt min uppfattning inte förenas med ett tillfredställande

¹⁷⁹ Prop. 2003/04:7, s. 78.

¹⁸⁰ Se motivering i prop. 2003/04:7 s. 149.

¹⁸¹ Se avsnitt 3.3.2.2 och 5.1.1.

¹⁸² Träskman, 2002, s. 348.

¹⁸³ Se avsnitt 5.1.5.

krav på rättsäkerhet då effekterna av beslutet inte uppfyller legalitetsprincipens krav om förutsebarhet och tillgänglighet. Vidare anser jag de konsekvenser bestämmelsen får för medlemstaternas möjlighet att själva utforma sin straffrätt och vilka gärningar den vill kriminalisera är olyckliga. Beslutet borde ha föregåtts av en översyn av de gärningar som enligt medlemsstaternas straffrätt kunde komma att falla under brottsrubriceringarna på listan. På så sätt skulle riksdagen ha haft möjlighet att ta ställning till om en politisk vilja finns att medverka till straffansvar för de gärningar som då upptas. Vidare borde rådets befogenhet att lägga till ytterligare brott på listan enligt artikel 2.3 underkastas medlemsstaternas godkännande.

6.5 Skyddet för individen

Utöver kravet på dubbel straffbarhet är de vägransgrunder som förbjuder utlämning eller överlämning av intresse när individens rättsäkerhet skall bedömas. I svensk rätt har även den enskildes möjlighet att få en materiell prövning av den bevisning som åberopas mot honom ansetts viktig ur rättssäkerhetssynpunkt.¹⁸⁴ Rambeslutet innebär förändringar i dessa avseenden.

Med utgångspunkt i principen om ömsesidigt godkännande innehåller rambeslutet en presumtion för att överlämnande *skall* ske. Detta innebär att någon materiell prövning inte skall vidtas i det verkställande landet utan att den utfärdande statens bedömning skall godtas. Om utredning sägs också att den skall bedrivas med skyndsamhet.¹⁸⁵

Även i utlämningslagen finns en möjlighet att genom en överenskommelse med den ansökande staten bestämma att en fällande dom eller ett häktningsbeslut skulle godtas. Denna regel gäller dock alltid med reservation för de fall då domen eller häktningsbeslutet är uppenbart oriktigt.¹⁸⁶ Någon motsvarande bestämmelse finns inte i rambeslutet. Enligt min uppfattning hade det varit önskvärt om rambeslutet innehöll en bestämmelse med denna innebörd.

Den verkställande staten ansvar gäller inte enbart processen i det egna landet utan innefattar även ett ansvar för att inte utlämna eller överlämna till en stat där individens rättigheter inte tillvaratas. Detta ansvar har i traditionellt utlämningsförfarande dels kommit till uttryck genom de s.k. obligatoriska vägransgrunderna, dels genom det ansvar åläggs staten genom EMRK.¹⁸⁷

Jag kommer av utrymmesskäl inte att gå in på de enskilda vägransgrunderna som finns i rambeslutet utan koncentrera mig på den allmänna hänvisning i

¹⁸⁴ Se avsnitt 4.6.

¹⁸⁵ lag om överlämnande 4 kap 3 § 3 st.

¹⁸⁶ Utlämningslagen 9 § 3 st.

¹⁸⁷ Se avsnitt 3.2.

beaktandesatsen (12) som slår fast att överlämnande inte får ske om det skulle strida mot de grundläggande principer som erkänns i art 6 FEU. I denna artikel andra punkten anges att unionen som allmänna rättsprinciper skall respektera de grundläggande rättigheterna som de kommer till uttryck i EMRK. I svensk lag har detta resulterat i att en direkt hänvisning till EMRK tagits in i lagen om överlämnande, 4 § 2 p. Genom denna reglering har, åtminstone i teorin, de flesta av de vägransgrunder som traditionellt har funnits i utlämnings-samarbete mellan stater täckts in. Det gäller dock inte förbudet mot utlämning för politiska brott, som avskaffades redan genom 1996 års konvention. För svenskt vidkommande gäller att den vägransgrund som specifikt förbjuder utlämning i det fall det anses uppenbart oförenligt med humanitetens krav enligt 8 § Utlämningslagen försvinner. Det skydd som tillkommer individen genom EMRK är dock starkare än skyddet enligt 8 § och konsekvenserna av att vägransgrunden försvinner torde inte ha någon större betydelse för individens rätts säkerhet.¹⁸⁸

De rättigheter som framförallt är av intresse vid frågor om utlämning och överlämning är artikel 3 som förbjuder utlämning i de fall det finns en risk för att utsätts för tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och artikel 6 som tillförsäkrar den enskilde en rättvis rättegång. Rambeslutet innehåller en särskild bestämmelse i beaktandesatserna (12a) vars innehåll överrensstämmer med artikel 3 i EMRK. Bestämmelsen går något längre än artikel 3 eftersom den även innefattar ett uttryckligt förbud mot överlämnande vid risk för dödsstraff.

Eventuella problem ur rätts säkerhetssynpunkt ligger enligt min mening inte i avsaknaden av specifika vägransgrunder utan i osäkerheten om hur förbudet kommer att efterlevas i praktiken.

Hela systemet om överlämnande bygger på principen om ömsesidigt erkännande. Som en viktig del i detta samarbete ingår att medlemstaterna anser sig dela gemensamma grundvärderingar och hyser förtroende för varandras förmåga att uppfylla dessa. I Tammerforsslutsatserna slås fast att den europeiska integrationen bygger på ett gemensamt åtagande om frihet som grundar sig på mänskliga rättigheter, demokratiska institutioner och rättsstatsprincipen. Vidare stadgas att dessa gemensamma värden skall utgöra en hörnsten i den utvidgade unionen.¹⁸⁹ Själva det faktum att anslutning till EMRK är en förutsättning för medlemskap i EU används ofta för att rättfärdiga principen om ömsesidigt erkännande.¹⁹⁰ I ett samarbete där dessa grundvärderingar och skyddet för mänskliga rättigheter vore verklighet skulle genomförandet av principen om ömsesidigt erkännande inte innebära några problem och det skulle heller inte finnas något behov för

¹⁸⁸ Däremot kan borttagandet av vägransgrunden sägas ha viss betydelse för Sveriges möjligheter att vägra utlämning även i fall som inte omfattas av EMRK. Stadgandet har kunnat användas som en ventil i de fall utlämning inte kunnat vägras utifrån andra vägransgrunder och på så sätt gett Sverige friare händer att pröva enskilda fall. Denna betydelse betonades vid borttagandet av politiska brott som vägransgrund. Se avsnitt 5.3.2.3.

¹⁸⁹ Tammerforsslutsatserna (punkt 1).

¹⁹⁰ Alegre, Leaf, 2004 s. 216.

medlemsstaterna att granska varandras rättsliga system för att kontrollera att ett beslut om överlämnande inte strider mot EMRK. Det kan emellertid starkt ifrågasättas om medlemstaterna klarar att leva upp till beskrivningen i Tammerforsslutsatserna och EMRK: s krav. Det faktum att den övervägande majoriteten av EU: s medlemstater har fäls i Europadomstolen för att deras rättsliga system inte uppfyllt de krav som ställs i EMRK talar mot detta.¹⁹¹

Medlemsstaterna har var för sig ett ansvar att uppfylla sina åtaganden enligt EMRK och detta ansvar minskar inte bara för att termen ”utlämning” byts mot ”överlämnade” och samarbetet grundar sig på en princip om ömsesidigt erkännande. För att kunna försäkra sig om att kraven är uppfyllda måste den verkställande staten därför kontrollera att den rättsliga processen i det utfärdande landet är sådan att den enskildes rättsäkerhet kommer att tillvaratas i tillräcklig utsträckning, eller för de fall överlämnande begärs för verkställighet, att processen varit i enlighet med kraven i artikel 6, samt att någon risk inte föreligger för sådan behandling som avses i artikel 3.

Enligt min uppfattning finns det en risk för att medlemsländerna inte i tillräcklig utsträckning kommer att granska om ett överlämnande är i överrensstämmelse med kraven i EMRK. I ett samarbete grundat på ömsesidigt erkännande, där medlemsländerna förutsätts dela och uppfylla vissa grundläggande värderingar och alla dessutom har tillträtt EMRK, är fullt rimligt att tro att medlemstaterna utsträcker principen om ömsesidigt erkännande till att omfatta en presumtion om att alla medlemstater uppfyller EMRK: s krav. Som rambeslutet är utformat ligger det nära till hands att göra en sådan tolkning. En noggrann granskning skulle dessutom vara svår att förena med kravet på effektivitet och att handläggningen skall bedrivas med skyndsamhet.

Om vägransgrunden skall tas på allvar, och ge individen ett skydd också i praktiken riskerar detta att motverka ett av de huvudsakliga syften om effektivitet som rambeslutet är avsett att uppnå, nämligen ett enkelt system som inte ger upphov till förseningar (beaktandesats 5). Den springande punkten blir frågan om förutsättningar finns för att fullt ut tillämpa principen om ömsesidigt erkännande och fri rörlighet också för rättsliga avgöranden. Enligt min uppfattning är ömsesidigt erkännande svårt att genomföra så länge det inte kan förenas med en presumtion om att alla medlemsstater uppfyller EMRK: s krav. En sådan presumtion är emellertid inte förenlig med ett tillfredställande krav på individens rättsäkerhet så som förutsättningarna ser ut idag. För att principen om ömsesidigt erkännande skall kunna genomföras fullt ut torde detta även förutsätta ömsesidigt *förtroende*.

¹⁹¹ I det här sammanhanget kan det påpekas att HD i ett avgörande hösten 2003 ansåg att hinder förelåg för utlämning till Italien på grund av brister i rättegången i förhållande till kraven i artikel 6 i EMRK, mål nr Ö 1356 – 03.

6.6 Avslutande kommentarer

Utlämning eller överlämning av en person från en stat till en annan i syfte att möjliggöra lagföring eller verkställighet av straff är en straffrättslig åtgärd som alltid är förenad med en stor inskränkning av den enskildes frihet. Förfarandet måste därför ske på ett rättssäkert sätt. Traditionellt utlämningsarbete bygger på en rad principer där framförallt kravet på dubbel straffbarhet utgör en garanti för att varje frihetsberövande av en individ sker i enlighet med den nationella rätten. Upprätthållandet av specialitetsprincipen är en förutsättning för att kravet på dubbel straffbarhet inte skall förlora sin betydelse. Dessa båda principer är viktiga för att tillgodose kravet på legalitet. De obligatoriska vägransgrunderna fyller den funktionen att de förbjuder utlämning i de fall förfarandet skulle kunna innebära en risk för att den enskildes rättigheter inte respekteras.

I Utlämningslagen kommer dessa principer till uttryck. Utgångspunkten är vidare att en bevisvärdering sker av de skäl som ligger bakom en utlämningsframställning. Beviskravet är därmed lika högt som vid häktning. Som framkommit kan reglerna om bevisvärdering frångås om det finns en överenskommelse med den ansökande staten, men presumptionen av en dom eller ett häktningsbeslut är inte absolut utan kan frångås för det fall det skulle vara uppenbart oriktigt. Regelverket i Utlämningslagen är enligt min uppfattning utformat på ett sådant sätt att kravet på rättsakerhet är tillgodosett.

Inom Norden har en uppmjukning skett av vissa grundläggande principer, bl.a. kravet på dubbel straffbarhet. Enligt min uppfattning hade bibehållandet av kravet på dubbel straffbarhet också i detta sammanhang varit att föredra, men på grund av den nära rättslikheten som föreligger mellan länderna ser jag inte några större problem med att kravet slopat. Av betydelse för min uppfattning är den möjlighet till fri prövning som tillkommer regeringen och som enligt förarbetena till NordL ska fungera som en "ventil" bl.a. i de situationer då utlämning begärs för en handling som inte är kriminaliserad enligt både den anmodade och den ansökande statens straffrätt.

De stora förändringarna som rambeslutet om en europeisk arresteringsorder innebär har förändrat utlämningsarbetet i grunden. Det nya systemet brister enligt min uppfattning i flera avseenden vad gäller tillvaratagandet av individens rättsakerhet. Framförallt är avskaffandet av dubbel straffbarhet oförenligt med legalitetsprincipens krav. Samarbetets tillkomst präglas av effektivitetshänsyn och brådska. Principen om ömsesidigt erkännande bygger på en föreställning om ett EU där harmonisering och rättlikhet föreligger i långt större utsträckning än vad som motsvaras i verkligheten. Den tveksamhet som finns om att införa principen om ömsesidigt erkännande fullt ut vittnar om en viss insikt om detta förhållande.

Det synes inte ha givits utrymme för en närmare analys av de principiella förändringar som genomförs. Jag saknar också ett långsiktigt perspektiv där en diskussion förs om konsekvenserna för det fall ytterligare utvidgningar kan vara aktuella i framtiden.

Att uppnå effektivitet framstår som ett övergripande mål som gått utöver den enskildes rättssäkerhet. För att dessa två mål skall kunna förenas i ett samarbete som bygger på ömsesidigt erkännande krävs andra förutsättningar än de som finns i EU idag. Så länge det inte finns ett ömsesidigt förtroende är det enligt min uppfattning svårt att grunda ett samarbete på principen om ömsesidigt erkännande. Traditionellt utlämnings-samarbete där principen om dubbel straffbarhet ingår framstår som ett mera lämpligt alternativ i väntan på att verklig tillnärmning och harmonisering av straffrätten blir verklighet.

Litteraturförteckning

Offentligt Tryck

Proposition 1913:50 med förslag till lag angående utlämning av förbrytare samt till lag om ändring i 1 kap. strafflagen.

Proposition 1957:156 med förslag till lag om utlämning för brott.

Proposition 1959:72 med förslag till lag om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge.

Proposition 1982/83:91 om ändringar i utlänningslagstiftningen och den nordiska verkställighetslagstiftningen.

Proposition 2001/02:118 Sveriges antagande av rambeslut om en europeisk arresteringsorder och om överlämnande mellan medlemstaterna.

Proposition 2003/04:7 Lag om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder.

SOU 2002:98 Internationella brott och svensk jurisdiktion.

Ds 1996:44 Ett förenklat utlämningsförfarande inom EU.

Ds 1997:64 Amsterdamfördraget EU:s regeringskonferens 1996-1997.

Ds 2000:3 Sveriges tillträde till 1996 års EU-konvention om utlämning

Sveriges överenskommelser med främmande makter

SÖ 1952:64 Konventionen om förebyggande och bestraffande av brottet folkmord. New York den 9 dec. 1948.

SÖ 1954:55 Konvention angående flyktingars rättsliga ställning. Genève den 28 juli 1951.

SÖ 1959:65. Europeiska utlämningskonventionen. Paris den 13 december 1957.

SÖ 1963:17 Konvention med Amerikas Förenta Stater om utlämning. Washington den 24 oktober 1961.

SÖ 1974:3 Fördrag med Australien om utlämning. Stockholm den 20 mars 1973.

SÖ 1976:27 Tilläggsprotokoll till den europeiska utlämningskonventionen. Strasbourg den 15 oktober 1975.

SÖ 1977:12 Europeiska konventionen av bekämpandet av terrorism. Strasbourg den 27 januari 1977.

SÖ 1979:13 Andra tilläggsprotokollet till den europeiska utlämningskonventionen. Strasbourg den 17 mars 1978.

SÖ 1998:43 Konvention upprättad på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen om ett förenklat förfarande för utlämning mellan Europeiska unionens medlemsstater. Bryssel den 10 mars 1995.

SÖ 1991:41 Förenta Nationernas konvention mot olaglig hantering av narkotika och psykotropa ämnen

SÖ 2001:42 Avtal med Kanada om utlämning. Stockholm den 15 februari 2000.

SÖ 2001:49 Konvention upprättad på grundval av artikel K.3 i fördraget om Europeiska unionen om utlämning mellan Europeiska unionens medlemstater. Dublin den 27 september 1996.

Böcker och artiklar

Alegre, Susie, Leaf, Marisa, "Mutual Recognition in European Judicial cooperation: A step Too Far Too Soon? Case Study - the European Arrest Warrant", *European Law Journal*, Vol. 10, No. 2, 2004.

Bassiouni, M. Cherif, *International Extradition and World Public Order*. Leyden 1974.

Bassiouni, M. Cherif, "Reflections on international extradition" I *Festschrift fur Otto Triffterer*. Schmoller, Kurt (Hrsg), Wien 1996 s. 715-731.

Bassiouni, M. Cherif, "Law and Praxis of the United States", *International Criminal Law, vol. 2 Procedural an enforcement mechanisms*, Bassiouni, M. Cherif (ed.), New York 1999.

Danelius, Hans, "Om utlämning av brottslingar till och från Sverige", *SvJT* 1982, s 621-634.

Danelius, Hans, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis: en kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*. Stockholm 2000.

Dahlberg, Matts, Drangel, Bo, Kring, Claes, "Utlämning för brott från Sverige till Danmark, Finland, Island och Norge," *SvJT* 1984 s 597-619.

Duk, W, "Principles Underlying the European Convention on Extradition", *Legal Aspects of Extradition among European States*, s. 29-48. Strasbourg 1970.

Falk, Per, *Straffrätt och territorium, studier i internationell straffrätt*, Stockholm 1976

Ferola, Laura, "The fight against organized crime in Europe, building an area of freedom, security and justice in the EU", 30 *International Journal of Legal Information*. 53.

Jareborg, Nils, Asp, Petter, *Svensk internationell straffprocessrätt*, Uppsala 1995.

Magnusson, Lars, "Inbördes rättshjälp", *SvJT* 1991, s. 497-527.

Plachta, Michael, "The role of double criminality in international cooperation in penal matters", *Double criminality, Studies in International Criminal Law*, Agell, Boman, Jareborg (red.), Uppsala 1989 s. 84-134.

Poncet, Dominique, Gully-Hart, Paul, "European approach - Legal framework of Extradition in Europe", *International Criminal Law, vol. 2 Procedural an enforcement mechanisms*, Bassiouni, M. Cherif (ed.), New York 1999.

Påle, Karin, "Utlämning", *Svensk Internationell Straffprocessrätt*. Jareborg och Asp (red.), Uppsala 1995 s. 113-198.

Påle, Karin, *Villkor för utlämning*, Uppsala 2003.

Schultz, "The Principles of the Traditional Law of Extradition", *Legal Aspects of Extradition among European States*. Strasbourg 1970 s. 9-25.

Träskman, Per-Ole, "Should we take the condition of double criminality seriously?" *Double criminality, Studies in International Criminal Law*, Agell, Boman, Jareborg (red.), Uppsala 1989 s.135-152.

Träskman, Per-Ole, "Strafflagen för Europeiska Unionen – fakta och fiktion", *SvJT* 2002 s. 345-362.

Van den Wyngaert, Christine, "Double criminality as a requirement to Jurisdiction", *Double Criminality, Studies in International Criminal Law*, Agell, Boman, Jareborg (red.), Uppsala 1989 s.43-57.

Warbrick, Colin, "The Criminal Justice Act 1988 (1) The New Law on Extradition," 4 *Criminal Law Review* 14, 1989.

Wärsell, Fredrik, "Straffrättsligt samarbete inom Europeiska Unionen", *SvJT* 1997 s. 416- 425.

Övrigt

Europeiska Gemenskapernas officiella tidning

EGT C 332 E, 27.11, 2001, s. 305.

EGT C 124, 3.5.2000, s. 1.

EGT C 12, 15.1.2001, s.10.

Remissvar

Remissyttrande från Sveriges Advokatsamfund angående delning av proposition om Sveriges antagande av rambeslut om en europeisk arresteringsorder och om överlämnande mellan medlemsstaterna, dnr. hos justitiedepartementet 2002/2069.

Remissyttrande från Anita Klum, Frivillighetsorganisationernas fond för mänskliga rättigheter och Robert Hårdh, Svenska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, angående förslag till rådets rambeslut om en europeisk arresteringsorder, dnr. hos Justitiedepartementet JU 2002/3349.

Remissvar från Juridiska institutionen, Handelshögskolan vid Göteborgsuniversitet, angående den europeiska arresteringsordern, dnr. hos Justitiedepartementet 2002/3349.

Remissyttrande från Kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet, angående Förslag till rådets rambeslut om en europeisk arresteringsorder dnr. hos Justitiedepartementet JU 2002/3349.

Pressmeddelande från utrikesdepartementet

http://www.regeringen.se/galactica/service=irnews/action=obj_show?c_obj_id=36409

Rättsfallsförteckning

Europadomstolen för mänskliga rättigheter & Europakommissionen

Bozano mot Frankrike, 18 december 1986, A/111
Einhorn mot Frankrike, No. 71555/01, 16 oktober 2001
Peñafiel Salgado mot Spanien, No. 65964/01, 16 april 2002.
Quinn mot Frankrike, 22 mars 1995, a/311
Soering mot Storbritannien, 7 juli 1989, A/161
X och Y mot Irland, 24 Yb. ECHR 132 s. 174 (1981)

Högsta domstolen

NJA II 1958 s. 29
NJA 1972 s. 358
NJA 1975 s. 115
NJA 1978 s. 671
NJA II 1979 s. 322
NJA1982 s. 520
NJA 1984 s. 903.
NJA 1993 s. 137
NJA 1993 s. 242
NJA 2000 s. 73
NJA 2002 s. 237
Mål nr Ö 1356 – 03